ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΤΡΟΦΗ — ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ — ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΤΟΣ Δ' — 1901

[Τιμᾶται δραχ. 7]

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ — ΕΚΔΟΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

16 — ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ — 16

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Κ. Μάϊστρο καὶ Ν. Καργαδούρη.

ΕΤΟΣ Δ'—1901 + ΑΡ. 1 + 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ο ΝΕΟΣ ΑΙΩΝ

Αἰσθανόμεθα θερμὴν ἀγάπην πρὸς τὸ νέον ἔτος, ἔγραψέ που ἡ Κάρμεν Σίλβα, διότι προσμειδιᾷ πρὸς ἡμᾶς μὲ τὴν ἀθῳότητα τῶν βρεφῶν τὰ μειδιάματα τῶν Χερουβίμ.

Καὶ ἐπειδὴ πᾶς νέος αἰὼν εἶναι νεογνόν, τέκνον τοῦ ἀτέρμονος Χρόνου, ἔχει καὶ αὐτὸς ἄρθονα τὰ ἀθῷα, τὰ παιδικά του μειδιάματα.

Ἀλλ' ἡ φυσιολογία, — κατ' ἐξοχὴν πρακτική, — διδάσκει ὅτι τὰ μειδιάματα τῶν Χερουβίμ, τὰ στερεότυπα εἰς τὰ χείλη τῶν νεογεννήτων, δὲν ἐμποδίζουν τὴν ἀνάπτυξιν ὅλης τῆς μεγάλης παρακαταθήκης τῶν ἐλαττωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐσώρευσεν ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτῶν ἡ κληρονομικότης.

Ὁ κανὼν οὗτος ἰσχύει καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαμειβομένων ἐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαμειβομένων αἰώνων· διότι τὸ ἄμεσον παρελθὸν εἶναι ὁ κύριος τοῦ μέλλοντος, τὰ νέα δὲ ἔτη καὶ οἱ νέοι αἰῶνες κληρονομοῦν ὅλα τὰ βάρη τοῦ παρελθόντος, καὶ δυστυχῶς χωρὶς τὸ εὐεργέτημα τῆς ἀπογραφῆς.

Παρ' ὅλα ταῦτα, μαζὶ μὲ τὰς εὐχὰς ἑκάστου ἔτους, μὲ τὴν μουσικὴν ἡ ὁποία παιανίζει εἰς τὰ ὦτά σας τὸ ἑωθινόν, μὲ πολλὰς παραφωνίας συνήθως, εὐχομένη καὶ αὕτη τὴν εὐτυχίαν τοῦ νέου ἔτους, ἐπιβάλλεται ἐξ ἴσου ὑπὸ τῆς εὐπρεπείας καὶ αἰσιοδοξία περὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ φιλόφρονες προσαγορεύσεις πρὸς τὸν νέον δεσπότην τῶν τυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος, εἴτε νέον ἔτος ὀνομάζεται, εἴτε νέος αἰών.

Ἴσως θὰ ἐθεράπευεν ἀπὸ τὰς ἕξεις ταύτας τὸ ἐρώτημα: Τί τὸν ἐνδιαφέρει τὸν Χρόνον τὸν ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον καὶ κατὰ τί δύναται νὰ μεταβάλῃ τὴν πορείαν του καὶ τὰς ἀποφάσεις του, τὸ ὅτι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, κάτοικοι ἑνὸς κόκκου ἄμμου ἐν τῇ Σαχάρᾳ τοῦ Ἀπείρου, διαιροῦμεν αὐτόν, συμφώνως πρὸς τὸν στροβιλισμὸν τοῦ κόκκου τούτου περὶ τὸν ἥλιον, ἢ διατί θὰ μεταβάλῃ ὄψιν ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου νέου αἰῶνος, ἐκ τοῦ ὅτι ἐξ ἀδυναμίας, φαίνεται πρὸς τὸ δεκαδικὸν σύστημα, κατεσκευάσαμεν τὸν μεγαλείτερον πῆχυν τοῦ Χρόνου ἐξ ἑκατὸν ἐτῶν;

Ὅπως δήποτε ταῦτα δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, καὶ ἀφοῦ ἡμεῖς τὸ ἀπαιτοῦμεν, ὁ Χρόνος ἔχει καθῆκον νὰ μεταβάλῃ μορφὴν καθ' ἕκαστον ἔτος, καὶ ἀκόμη περισσότερον, καθ' ἕκαστον αἰῶνα. Καὶ ἡ μεταβολὴ αὕτη φυσικῶς πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε πρὸς τὸ ἀγαθόν· νὰ μᾶς προσμειδιάσῃ ἱλαρώτερον, νὰ μᾶς ἀγαπήσῃ θερμότερον, νὰ μᾶς καταστήσῃ ἀγαθωτέρους, ἡμερωτέρους, τιμιωτέρους καὶ πρὸ πάντων νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν εὐτυχίαν, ἡ ὁποία κάπου θὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι δὲν κατέχομεν ποτέ, ἀλλ' ὅπως δήποτε ἐνθυμούμεθα ὅτι τὴν συνηντήσαμεν ἄλλοτε εἰς τὸ παρελθόν, καὶ ἐλπίζομεν νὰ τὴν συναντήσωμεν πάλιν καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Ἡ πλειονοψηφία τῶν μεγάλων συγγραφέων καὶ τῶν ἐξόχων ἐπιστημόνων τῆς Δύσεως, ὧν ἐζητήθησαν αἱ γνῶμαι, χαιρετίζει τὸν νέον αἰῶνα μετὰ τῆς αὐτῆς αἰσιοδοξίας, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει ἡ εὐπρέπεια. — Ὀλίγοι εἶναι οἱ μεμψίμοιροι· μεταξὺ τούτων ὁ Δυκλώ, ὁ διευθυντὴς τοῦ ἰνστιτούτου Παστέρ, — εἷς ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἠδύναντο νὰ εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὸν λήγοντα αἰῶνα, ἐρωτᾷ:

«Διατί νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι ἡ ἐσοδεία τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος θὰ εἶναι διάφορος, ἀφοῦ ἐξακολουθοῦμεν νὰ σπείρωμεν κατὰ τὰς μεθόδους τοῦ δεκάτου ἑνάτου;» Ὁ δὲ διάσημος φυσιολόγος Ρισέ, ὁ ἀνακαλῶν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν ὅτι ὁ δέκατος ἕνατος αἰὼν εἰσῆλθε μὲ τὸν πόλεμον καὶ μὲ τὸν πόλεμον φεύγει, οὗτος εἶναι ὁ ἐπισημότερος τῶν αἰσιοδοξοτέρων.

Ἀλλ' ἀντιθέτως προέχει σήμερον μεταξὺ τῶν αἰσιοδόξων εἷς μέγας συγγραφεὺς καὶ μέγας συγχρόνως μαχητὴς τῆς ἀληθείας ὁ Ζολά, γράφων μὲ τοὺς ἰσχυροὺς ὡς βαθέα πλήγματα σκαπάνης χαρακτῆρας τῆς γραφῆς του, ὅτι «Ὁ εἰκοστὸς αἰὼν θὰ στήσῃ τὸ κράτος τῆς Ἀληθείας, τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Εἰρήνης». — Πόθεν ἀρύεται τὴν πεποίθησιν ταύτην ὁ ἡρωικός, ἀλλ' ἡττημένος τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης μαχητής, εἶναι ἄδηλον.

Ἐὰν τοιαύτη προφητεία ἐξηγγέλλετο εἰς τοὺς πάππους μας ἐν ἀρχῇ τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος, θὰ εἰσέδυε τότε εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων μὲ τὴν δύναμιν θείας ἐπαγγελίας.

Διότι ἡ αὐγὴ τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰῶνος ἦτο ῥοδίνη καὶ χρυσῆ, αὐγὴ ἀνταξία τῆς ἑλληνικῆς Ἠοῦς τῆς ῥοδοδακτύλου, οἵαν τὴν ἔπλαττε τῶν προγόνων μας ἡ φαντασία.

Τότε φεύγων ὁ δέκατος ὄγδοος αἰὼν εἶχε σαλπίσει τὸ θεῖον σάλπισμα τῆς ἐλευθερίας, εἶχεν ἀνακηρύξει τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου· εἶχε μετακαλέσει πρὸ τῆς ἀνθρωπότητος τῆς διψώσης εἰρήνην, δικαιοσύνην, ἀγάπην, τὰς ὡραίας μορφὰς τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Ἰσότητος, τῆς Ἀδελφότητος.

Τὸ δυναστευόμενον ἄτομον ἤλπιζεν· ἤλπιζον οἱ δυναστευόμενοι οἱ δουλεύοντες λαοί· ἤλπιζον καὶ ἐπίστευον, ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Συνείδησις, ἡ ἐλευθέρα θέλησις τῶν λαῶν θὰ μορφώνῃ ἐρεξῆς τὰς πολιτικὰς κοινωνίας· ἤλπιζον ὅτι ἡ Τυραννία θὰ φυγαδευθῇ· οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην ἤλπιζον, ὅτι θὰ χορτασθῶσιν ἐπὶ τέλους κατὰ τὴν θείαν ἐπαγγελίαν. Ἤλπισαν ὅτι θὰ ἴδουν ἱδρυόμενον τὸ κράτος τῆς Εἰρήνης ἐπὶ τῆς ἀλληλοσπαρασσομένης ἀνθρωπότητος.

Ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἀπεδείχθησαν χίμαιραι, διότι οὐδεμίαν τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ προγράμματός της ἐπραγματοποίησεν ἡ νέα ἐκείνη τῶν ἐγκοσμίων κυβέρνησις, ὁ δέκατος ἕνατος αἰών, κατὰ τὸ σχεδὸν ἀπαράβατον σύστημα πάσης κυβερνήσεως.

Ὁ νέος δεκάλογος ἐρρίφθη μακρὰν καὶ αἱ πλάκες του ἐθραύσθησαν. Τῆς Ἀδικίας τὸ κράτος δὲν διεσείσθη· ἐξακολουθεῖ πάντοτε ὑπὸ τὴν ἀπατηλὴν μορφὴν τῆς Δικαιοσύνης νὰ ἀπονέμῃ τὸ δίκαιον εἰς μόνην τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν προπέτειαν. Ὁ διωγμός της εἶναι πάντοτε ὁ πικρὸς ἄρτος ὁ διδόμενος ἀντὶ τοῦ ἄρτου τῆς δικαιοσύνης εἰς τοὺς ἀδυνάτους. Τὸ κράτος τῆς μωρίας δὲν διεσαλεύθη οὐδὲ κατὰ τρίχα. Καὶ ἡ Ἀλήθεια περισσότερον ἢ ἄλλοτε δειμαλέα, περισσότερον ἐξουθενωμένη. — Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του ὑπεσχέθη τὴν Εἰρήνην ὁ αἰὼν αὐτός, καὶ χλευάζων τὴν ἀνθρωπότητα τὴν ἐνεθυμήθη καὶ κατὰ τὸ ψυχορράγημά του, καὶ πρὶν ἐκπνεύσῃ προσεποιήθη ὅτι δωρεῖται εἰς τὴν Εἰρήνην τὸ κράτος τῆς Γῆς καὶ τὴν ἐκάλεσε διὰ τακτικοῦ πρωτοκόλλου τῶν ἰσχυρῶν, ἀπὸ τοῦ συνεδρίου τῆς Χάγης, νὰ ἐγκαθιδρυθῇ. — Ἀλλ' ἦτο, φαίνεται, ἄκυρον τὸ δωρητήριον, καὶ ὁ δέκατος ἕνατος αἰὼν ἐξέπνευσε κυλιομένης ἐπὶ δύο Ἠπείρων τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὸ αἷμα.

Εἶχε φέρει καὶ μίαν ἄλλην ἐπαγγελίαν ὁ ἀπερχόμενος αἰών, ἐκείνην, ἥτις ἐδρόσισε τὴν ψυχὴν πάντων τῶν δουλευόντων ὑπὸ ξένην κυριαρχίαν. Τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνοτήτων. Ἕκαστος λαὸς κύριος τῆς τύχης του. Ἀλλ' ἡ ἰδεώδης, ἡ δικαία, ἡ εὐγενὴς ἀρχὴ ἐλησμονήθη. Καὶ κλείει πάλιν ὁ αἰὼν μὲ τὴν ἀποθέωσιν τοῦ κράτους τῆς Βίας, μὲ τὸ συμφέρον τῶν ἰσχυρῶν ῥυθμιστὴν ἀποκλειστικὸν καὶ ἀπόλυτον τῆς τύχης τῶν λαῶν.

Εἶχεν ἐπίσης ἐπαγγελθῆ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας εἰς τοὺς πολιτικοὺς ὀργανισμούς, ἐλευθερίας νηφαλίου, λελογισμένης, χαλινοῦ ἰσχυροῦ κατὰ τῶν ἀπολυταρχικῶν ὀρέξεων τοῦ Καισαρισμοῦ.

Καὶ αἱ ἐλευθερίαι, πολλαχοῦ, δανεισθεῖσαι τὴν μορφὴν τῆς ἀναρχίας ἢ τῆς ἐκλύσεως ὠξειδώθησαν· καὶ πολλῶν ἐψύγη ὁ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρως καὶ ἀνεσπάσθησαν αἱ ῥίζαι ἁγίων πεποιθήσεων, καὶ ὁ δισταγμὸς καὶ ἡ ἀπογοήτευσις κατέκλυσε τὰς ψυχάς· καὶ μόνος ἐκαρπώθη κέρδος ὁ Καισαρισμός, πανίσχυρος σήμερον, μυριάκις ἰσχυρότερος, ἢ ὅτε ἔπνευσεν ἡ καταιγὶς τοῦ 1789.

Βεβαίως οὐδεὶς θὰ ἀρνηθῇ εἰς τὸν φεύγοντα αἰῶνα τὴν ἐλιγγιώδη σταδιοδρομίαν του ἐν τῇ προόδῳ τῶν ἐπιστημῶν, ἰδίως τῶν ἐφηρμοσμένων, διότι ἐπὶ τῶν ἀπολύτως θεωρητικῶν ἐπιστημῶν ὁ ἐκπνεύσας αἰὼν δὲν προσέθεσεν οὐδὲ μίαν γραμμὴν εἰς τὰς ἀληθείας ἢ τὰ φάσματα τοῦ παρελθόντος.

Αἱ ἐφηρμοσμέναι ἐπιστῆμαι ὄντως ὄχι μόνον κατηύγασαν τὴν ἀνθρωπότητα δι' ἀπλέτου, ἀγνώστου τέως φωτός, ἀλλ' ἐτιθάσευσαν ἐν παντὶ τὴν ὕλην καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἐργατικωτέραν τοῦ ἀνθρώπου ὑπηρέτιδα. Ἡ ὑλικὴ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀναμφισβήτητος· ἀλλ' ἡ ὑλικὴ πρόοδος ἄνευ ἰδεωδῶν, ἄνευ πίστεως, ἄνευ ἠθῶν, ἁπλῶς ἐπισπεύδει τὴν πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος ἐπὶ τοῦ πρανοῦς τῆς παρακμῆς.

Διότι, ὅσον καὶ ἂν ἐπιδιώκῃ τις τὴν θέσιν τοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος συνηγόρου τοῦ παρόντος, ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἀρνηθῇ τὴν προϊοῦσαν ἐξάτμισιν τῶν εὐγενῶν ἰδεωδῶν, τὴν ἀσθένωσιν τῆς πίστεως, τῶν θεμελίων τῆς οἰκογενείας τὴν διάσεισιν.

Ὅλα ταῦτα ἀποσυντίθενται προοδευτικῶς, ὅλα σήπονται. Ὁλόκληρον τὸ παρὸν εἶναι ἓν λίπασμα, ἐξ οὗ θὰ φυῇ τὸ μέλλον.

Ὁποῖον θὰ εἶναι τὸ δένδρον τοῦ μέλλοντος, ἄδηλον.

Ἂν τὸ θερμάνῃ ὁ ἥλιος τῆς θρησκευτικῆς Πίστεως, ἂν ἐμφυσήσῃ εἰς τὸ φύλλωμα αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἀφυπνιζομένη ἡ αὔρα τῶν εὐγενῶν ἰδεωδῶν, ἂν ἀρδεύσουν τὰς ῥίζας του πράγματι ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἐλευθερία, ἡ Ἀλήθεια, ἡ Εἰρήνη, θὰ ἁπλώσῃ τότε ὡς οἱ γίγαντες τῆς βλαστήσεως τῶν τροπικῶν τὸ φύλλωμά του, διὰ νὰ σκιασθῇ ὑπ' αὐτὸ ἡ ἐν αὐχμῷ ἀνθρωπότης.

Ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀναγγέλλει τὴν χρυσῆν ταύτην χαραυγὴν καὶ ὁ ἥλιος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἀναδύεται ἀλαμπής, ὄπισθεν πυκνῆς ὁμίχλης, τῆς ὁμίχλης τοῦ δισταγμοῦ καὶ τῆς ἀποκαρτερήσεως.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ
ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΚΑΤΑ ΤΟ 1900

Ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις παρ' ἡμῖν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν νέων Διδασκαλείων ἐσημείωσεν ἀξιοσημείωτον σταθμὸν προόδου ἀρκετὰ εὐεργετικῶς ἐπιδρῶσα ἤδη ἐπὶ τῆς προαγωγῆς τῆς ἡμετέρας κοινωνίας καὶ πολιτείας.

Τρισχίλιοι καὶ διακόσιοι διδάσκαλοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὡς τὸ πλεῖστον ἐγκρατεῖς τῆς διδακτικῆς μεθόδου, ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἡ τελεσφόρος διεξαγωγὴ τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῶν ἔργου καὶ ἀξιώματος, διαπεραίνουσιν ἤδη μετ' ἐπαινετῆς ἀφοσιώσεως τὴν θείαν αὐτῶν ἀποστολὴν ἐν τρισχιλίοις περίπου σχολείοις παρέχοντες τὰς ἀναλόγους γνώσεις εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας καὶ παρασκευάζοντες πολίτας ἀξίους τοῦ εὐέλπιδος μέλλοντος τῆς φίλης πατρίδος μ' ὅλα τὰ ἐπιπροσθοῦντα εἰσέτι μεγάλα καὶ ἀνυπέρβλητα προσκόμματα εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν.

Ἡ πολιτεία κατανοοῦσα πληρέστατα τὸν σπουδαιότατον αὐτῆς παράγοντα, τὸν δημοδιδάσκαλον, κατέβαλε καὶ καταβάλλει ἐπαινετὴν μέριμναν περὶ αὐτοῦ. Ἐβελτίωσε κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν τὴν θέσιν τοῦ δημοδιδασκάλου ὑπό τε ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν, μὲ ἅλματα χωρήσασα πρὸς τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθόν. Ἵδρυσε πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν ἰδίας σχολάς, τὰ Διδασκαλεῖα καὶ Ὑποδιδασκαλεῖα, ἐν οἷς θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς παρασκευάζονται εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν, ηὔξησε κατὰ τὸ διπλάσιον τὴν μισθοδοσίαν αὐτῶν, ἐδημιούργησε θέσεις ἀνωτάτας δι' αὐτούς, οἷαι αἱ τῶν διευθυντῶν καὶ ὑποδιευθυντῶν τῶν Ὑποδιδασκαλείων καὶ αἱ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἐξησφάλισεν αὐτούς, ὅσον οὐδένα ἄλλον κλάδον, ἀπέναντι ἀλλοτρίων ἐπιβλαβῶν ἐπιρροῶν καὶ ἐδημιούργησε τάξιν τινὰ καὶ εὐρυθμίαν, ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἔλλογον διοίκησιν τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Δὲν ἐφείσθη δὲ πρὸς τοῦτο δαπάνης, ἥτις κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀνῆλθε περίπου εἰς 6,000,000 δραχμάς, ἃς πολιτεία καὶ δῆμοι καταβάλλουσιν ἀγογγύστως ἀντιφιλοτιμούμενοι νὰ στερεώσωσι τὴν προκοπὴν τῶν σχολείων των καὶ νὰ ἱδρύσωσι τοιαῦτα εἰς πᾶν κέντρον ἀριθμοῦν τοὐλάχιστον 15 μαθητάς.

Τἀγαθὰ τῆς ἁμίλλης καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτῶν εἶνε κατάδηλα, ἀφ' οὗ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἐπολλαπλασιάσθησαν τὰ σχολεῖα καὶ ἐδιπλασιάσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτοῖς φοιτώντων οὕτως, ὥστε κατὰ τὸ ἄρτι λῆξαν σχολικὸν ἔτος ἀνῆλθεν οὗτος εἰς 165000 καὶ πλέον μαθητὰς ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἀπὸ ἔτους δ' εἰς ἔτος ἡ βελτίωσις τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως εἶνε αἰσθητή. Οἱ παλαιοὶ δημοδιδάσκαλοι οἱ ἐκ τοῦ παλαιοῦ Διδασκαλείου καὶ τῶν περιλαλήτων ἐπιτροπῶν προερχόμενοι, ἀνομοιομόρφου καὶ ἐλλιπεστάτης μορφώσεως ὄντες, ὁλονὲν ἐκλείπουσιν, ἀντικαθιστάμενοι ὑπὸ τῶν ἐκ τῶν νέων Διδασκαλείων ἀπολυομένων, οἵτινες βάσιμον καὶ ἐπιστημονικὴν τὴν παίδευσιν ἔχοντες εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτήδειοι τὸν σκοπὸν τῆς διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς τελεσφόρως ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἔθνους νὰ διαπεραίνωσιν. Οἱ γραμματοδιδάσκαλοι, ἡ λύμη τῆς νεότητος, οἵτινες καὶ γνώσεων καὶ ἐμπειρίας μεθοδικῆς περὶ τὸ διδακτικὸν ἔργον στεροῦνται, οὓς ἡ ὑψίστη ἀνάγκη ἐδημιούργησε, κατ' ἔτος ἐκλείπουσιν ἀντικαθιστάμενοι ὑπὸ τῶν γραμματιστῶν ἐν εἰδικαῖς σχολαῖς, τοῖς Ὑποδιδασκαλείοις, μορφουμένων ἐπαρκέστατα διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν σχολείων μ' ὀλίγους μαθητάς, ἐν οἷς θὰ δράσωσι. Τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ τὰ γραμματεῖα αὐξάνουσι κατ' ἔτος οὕτως, ὥστε μετὰ βραχὺ χρονικὸν διάστημα οὐδεὶς πληθυσμὸς δυνάμενος νὰ χορηγήσῃ 15 μαθητὰς θὰ στερῆται σχολείου. Ἡ ἐγνωσμένη δὲ φιλομάθεια τῶν Ἑλλήνων θέλει καταστήσῃ περιττὴν τὴν καὶ ἔργῳ ἐπιβολὴν τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀφ' οὗ ἀβιάστως ἡ διάδοσις ταύτης ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ὑπερδιπλασιάσθη φθάσασα κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος εἰς τὸ εὐάρεστον σημεῖον νὰριθμῇ 165,000 μαθητὰς ἀμφοτέρων τῶν φύλων, φοιτῶντας εἰς τὰ σχολεῖα αὐτῆς.

Τὰ διδακτήρια, ἅτινα διὰ πᾶν ἄλλο κατάλληλα ἦσαν ἢ νὰ στεγάσωσι τὴν τρυφερὰν τοῦ ἔθνους νεότητα, ἀντικαθίστανται ὑπὸ καταλληλοτέρων ἰδιωτικῶν οἰκημάτων ἢ ἀνεγείρονται δημόσια μεγαλοπρεπῆ τοιαῦτα συμφώνως μὲ τὰς ὑγιεινὰς καὶ διδακτικὰς συνθήκας, ἃς ἡ παιδαγωγικὴ καὶ ἡ ὑγιεινὴ ἐπιβάλλουσι νῦν, ἐφοδιαζόμενα μὲ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα διδακτικὰ ὄργανα, ὧν ἄνευ ἀτελεσφόρητος ἡ διδασκαλία εἰς μικροὺς παῖδας ἀποβαίνει.

Ἐκ πάντων τῶν ἐτῶν τῆς νέας ἐξελίξεως τῆς παρ' ἡμῖν Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως τὸ μᾶλλον γόνιμον εἰς ἔργα καὶ καρποὺς αὐτῆς ὑπῆρξε τὸ ἤδη ἐκπνεῦσαν 1900.

Κατ' αὐτὸ οὐ μόνον συνετελέσθη νομοθετικὴ ἐργασία, ῥυθμίζουσα τὴν ἐκπαίδευσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον, πολλοῦ λόγου ἀξία, μέλλουσα νὰ ποτελέσῃ τὴν ἀφετηρίαν αἰσιωτέρου μέλλοντος, ἂν ποτε καταστῇ νόμος τοῦ κράτους, δι' ἧς οὐ μόνον εὐαρμοστοτέρα εἰς τὰς καθ' ἡμᾶς ἀνάγκας θέλει καταστῇ καὶ βεβαιοτέρους καὶ δαψιλεστέρους καρποὺς θἀποδώσῃ, ἀλλὰ καὶ τάξις ἔλλογος καὶ εὔρυθμος μείζων θὰ προέλθῃ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν διδασκόντων καὶ διδασκομένων, κοινωνίας καὶ πολιτείας.

Κατ' αὐτὸ ἔκαμε τὴν ἐπίδειξιν κατὰ λίαν ἐπιβλητικὸν τρόπον ἡ ἐν τοῖς σχολείοις καλλιεργουμένη φιλοπατρία κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐλευθέρας ἑλληνικῆς γῆς. Κατὰ τὴν 25 Μαρτίου 165,000 ἄγνοι ἑλληνόπαιδες καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ὥραν ἐπλημμύρισαν τοὺς ναοὺς καὶ οἰονεὶ καταθέσαντες τὸν ὅρκον τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης προσηυχήθησαν μὲ τὴν ἄδολον ψυχὴν των ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς, μεθ' ὃ ἐν στρατιωτικῇ

τάξει καὶ ἐν πατριωτικοῖς ᾄσμασι παρήλασαν εἰς τὰς πόλεις, κώμας καὶ τὰ χωρία διαπιστοῦντες ὅτι ἡ γενεὰ αὐτῶν ἔσται κρείσσων τῶν προγενεστέρων. Ἡ πρὸ τῆς Μητροπόλεως δὲ τῶν Ἀθηνῶν παράταξις πέντε μυριάδων μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων μὲ τὰς σημαίας καὶ τὰ τύμπανά των καὶ ἡ μετὰ πατριωτικῶν ᾀσμάτων διέλασις αὐτῶν μὲ ἦθος καὶ βάθισμα στρατιωτικὸν διὰ τῶν κυριωτέρων τῆς πόλεως ὁδῶν ἀνερρίπισε τὰς χρηστὰς περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος ἐλπίδας, ἃς ἀτυχοῦς πολέμου ἔκβασις εἶχε μοιραίως συναρπάσῃ.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ὁ περὶ Γυμναστικῆς νόμος, δι' οὗ ἐξησφαλίσθη τὸ ἀρχαῖον τοῦτο παίδευμα τῆς νεότητος καὶ ἐν τῇ Δημοτικῇ Ἐκπαιδεύσει. Καρποὶ δ' ἄγλαοὶ τοῦ νόμου τούτου ὑπῆρξαν ἡ κατὰ τὸ τέλος Μαρτίου 1900 ἐπίδειξις τῆς περὶ τὴν Γυμναστικὴν ἐργασίας τῶν σχολείων, ὅτε 165,000 ἑλληνόπαιδες δημοσίᾳ καθ' ὅλον τὸ κράτος ἐγυμνάσθησαν διατρανώσαντες εὐσυνείδητον τῶν διδασκόντων τὴν ἐργασίαν καὶ κατάδηλα τῆς Γυμναστικῆς τἀποτελέσματα. Τὴν ἀποκορύφωσιν τῆς ἐν τῇ Γυμναστικῇ ἐπιδόσεως ἀπέδειξαν οἱ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ τελεσθέντες ἐν Ἀθήναις σχολικοὶ ἀγῶνες κατὰ τὴν Δευτέραν, Τρίτην, Τετάρτην καὶ Κυριακὴν τῆς διακαινησίμου ἑβδομάδος, οὓς ἡ ἐπιβλητικὴ παρέλασις διὰ μεγάλων ὁδῶν τῆς πρωτευούσης ἐτερμάτισε. Κατὰ τούτους ἀναπαρεστάθη εἰκὼν τῆς ἀρχαίας ζωῆς καὶ κινήσεως καὶ συνυφάνθη δεσμός τις τῆς παλαιᾶς εὐκλείας καὶ δόξης τῆς πατρίδος ἡμῶν πρὸς τὸ εὔελπι μέλλον αὐτῆς.

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἐπροικίσθησαν τὰ σχολεῖα τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως μὲ 130 νέους δημοδιδασκάλους, οὓς ἀπέλυσαν τὰ τέσσαρα Διδασκαλεῖα, καὶ μὲ 180 ἀρίστους γραμματιστάς, οὓς τὰ τέσσαρα τοῦ κράτους Ὑποδιδασκαλεῖα διεμόρφωσαν, καὶ οἱ ὁποῖοι ἀπήλλαξαν τὴν νεότητα ἰσαρίθμων ἐπιβλαβῶν γραμματοδιδασκάλων, καταλυμαινομένων τὸ πνεῦμα, τὸ ἦθος καὶ τὸ σῶμα αὐτῶν.

Ἓν ἐκ τῶν μεγίστων πρὸς τούτοις ἔργων, ἅτινα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, εἶνε ἡ ἀπόκτησις μεγαλοπρεπῶν καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς καὶ παιδαγωγικῆς διερρυθμισμένων διδακτηρίων, ὧν ὁ ἀριθμὸς τῶν κατασκευασθέντων, ἐν κατασκευῇ εὑρισκομένων καὶ πρὸς κατασκευὴν δημοπρατηθέντων ἀνῆλθε περίπου εἰς 200. Ταῦτα οἰκοδομοῦνται ἐν τοῖς δήμοις τρίτης τάξεως πρῶτον, ἅτινα πάντα νῦν ἐπερατώθησαν, καὶ εἶτα ἐν δήμοις δευτέρας τάξεως. Πρὸς τοῦτο χρησιμοποιεῖται τὸ ἐκ τῶν ἐκπαιδευτικῶν τελῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ κατατεθειμένον κεφάλαιον, ὅπερ ἀνέρχεται εἰς 2,500,000 δραχμάς ἐκτὸς τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ἀειμνήστου Συγγροῦ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀνερχομένου εἰς 1,500,000 δραχμῶν. Διὰ τῶν σχολείων τούτων χιλιάδες τρυφερῶν παίδων, συναγελαζομένων νῦν ἐν ἀνθυγιεινοῖς καὶ ἀκαταλλήλοις οἰκήμασι, θὰ ἐξασφαλισθῶσι καὶ ὑπὸ ὑγιεινὴν καὶ ὑπὸ διδακτικὴν καὶ παιδευτικὴν ἔποψιν.

Εἰς πάντα ταῦτα προσθετέον ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνεπληρώθησαν αἱ θέσεις τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἃς ἡ νέα διοικητικὴ διαίρεσις τοῦ Κράτους ἐδημιούργησε διευκολύνουσα μεγάλως τὸ ἔργον αὐτῶν δυσχεραινόμενον ὑπὸ τῆς εὐρύτητος τοῦ παλαιοῦ νομοῦ, καθ' ὅσον οὗτοι τόσον πολλὰ σχολεῖα καὶ τόσον πολλοὺς διδασκάλους, οὓς ὁ παλαιὸς νομὸς εἶχε, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιθεωρῶσι τακτικῶς καὶ ἐλέγχωσιν ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἔργου αὐτῆς.

Ἐν τέλει δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἄνευ μνείας ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐν Ἀθήναις δημοτικῶν σχολείων ἀρρένων τε καὶ θηλέων εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ***Φιλοδασικῆς Ἑνώσεως*** τῆς ἐγκαινισάσης τὰς ἐργασίας αὐτῆς διὰ τῆς δενδροφυτεύσεως τῶν πέριξ λόφων. Οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι, οἵτινες ἐπὶ τόπου παρετάχθησαν, δὲν συνετέλεσαν μονον διὰ τῆς συμμετοχῆς των ταύτης ἐν τόσον σπουδαίῳ κοινωνικῷ καὶ ἐθνικῷ ζητήματι εἰς τὴν λαμπρότητα τῆς πρασίνης ταύτης ἑορτῆς, ἀλλ' ἤντλησαν καὶ διδακτικώτατον μάθημα στοργῆς πρὸς τὰ δενδρύλλια, τὰ ὁποῖα αἱ μικραί των χεῖρες ἐφύτευσαν. Μὲ τὴν αὔξησιν τῶν ἔργων τούτων τῶν χειρῶν των καὶ τῆς ἡλικίας των θὰ συναυξήσῃ το αἴσθημα τῆς πρὸς τὰ φυτὰ στοργῆς των, ἧς διδάσκαλοι καὶ διαπρύσιοι κήρυκες θὰ καταστῶσιν εἰς τὴν διάδοχον γενεὰν καὶ αὕτη εἰς τὴν ἄλλην καὶ οὕτω καθεξῆς. Οὕτω θὰ ἐπέλθῃ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἡ ἐξασφάλισις τῶν δασῶν καὶ ἡ ἀσφαλὴς περαιτέρω ἀναδάσωσις τῆς χώρας ἐπ' ἀγαθῷ αὐτῆς.

Ἐκ τῶν πολλῶν τὰ χαρακτηριστικώτερα τῶν ἔργων, ἅτινα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις, κατα τὸ ἄρτι λῆξαν ἔτος, εἶνε τάνωτέρω μνημονευθέντα. Τὸ ἔτος ἤδη παρῆλθε κληροδοτῆσαν πολύτιμον κεφάλαιον εἰς τὸν ἀρξάμενον εἰκοστὸν αἰῶνα, παρ' οὗ εὐλόγως ἀπεκδέχεταί τις κρείσσονας καρποὺς καὶ ἔργα. Ἡ δὲ προοδος τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως θὰ εἶνε πρόοδος καὶ εὐημερία ὑπό τε ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

—Χ.

Διὰ μόνης τῆς ἀληθινῆς παιδείας, λέγει ὁ Κοραῆς, ἀποκτᾶται ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία. Τῆς παιδείας ἔργον καὶ ἐπάγγελμα εἶναι νὰ σύρῃ τὸ Λογικὸν ἀπὸ τὸ σκότος, νὰ διασκεδάζῃ, ὡς ἡ Ὁμηρικὴ Ἀθηνᾶ, τὴν ἀχλὺν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἑκάστου, διὰ νὰ διακρίνῃ τὰ ἀληθῶς συμφέροντα ἀπὸ τὰ βλαβερά.

ΤΑ ΨΕΥΔΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

[*Κατὰ τὸν Ἄγγλον James Sully*].

Πολλοὶ φρονοῦσιν ὅτι τὰ παιδία εἶνε μικροὶ ψεῦσται τελειοποιημένοι καὶ ἱκανοὶ ν' ἀπατῶσιν, ὅπως καὶ οἱ πονηροὶ ἄγριοι. Οἱ ἰδιαιτέρως ἀσχοληθέντες περὶ τῶν παιδίων συγγραφεῖς καὶ μὴ ἐμπνεόμενοι ἐκ προκαταλήψεως, τείνουσι νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι ὁ δόλος εἶνε παρ' αὐτοῖς γενικός, μέχρι τινὸς σημείου δὲ καὶ ἐγγενὴς εἰς αὐτά.

Τὸ ψεῦδος εἶνε διαβεβαίωσις γινομένη ἐν πλήρει συνειδήσει περὶ τοῦ ἀνυποστάτου αὐτῆς καὶ ἐπὶ σκοπῷ ἀπάτης. Ἀλλ' ὅμως ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλλωμεν ἂν τὰ παιδία ἔχουσι συνείδησιν ἀρκετὰ σαφῆ περὶ τῶν παρ' ἡμῶν καλουμένων ἀληθείας καὶ δόλου. Οἱ ἐνήλικοι δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσιν ἀκριβῶς τὰ συναισθήματα καὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ παιδίου καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις κρίνουσι μεθ' ὑπερβολῆς τὴν σημασίαν τῶν πραγμάτων.

Χαίρομεν βλέποντες ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος διαφαίνεται τάσις τις πρὸς ἐπιεικεστέραν κρίσιν τῶν ψευδολογημάτων τῶν παιδίων, καθὰ ἀποδεικνύεται ἐκ προσφάτως ἐκδοθεισῶν ἀξιολόγων περὶ τούτου μελετῶν, ἐξ ὧν πλεῖστα ὅσα ἠρύσθημεν.

Εὐκταῖον εἶνε νὰ μελετηθῶσι μᾶλλον ἐκ τοῦ σύνεγγυς αἱ ποικίλαι μορφαὶ τῆς πρώτης ταύτης πρὸς τὸ ψεῦδος προδιαθέσεως. Ἀρχίσωμεν ἀπὸ τοὺς μικροὺς δόλους καὶ τὰ τεχνάσματα, ἅτινα κατὰ τὸν κ. Περὲζ παρατηροῦνται εἴς τινα παιδία σχεδὸν ἀπὸ τοῦ λίκνου· ταῦτα δυσκολευόμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὡρισμένων ψευδῶν. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ὁσάκις τὸ παιδίον ἐπιθυμεῖ νὰ κρατήσῃ ἀντικείμενόν τι, τὸ κρύπτει· εἶτα ἐρωτώμενον, δεικνύει τὰς χεῖράς του κενάς. Ἀδυνατοῦμεν ν' ἀποκαλέσωμεν ἀδιστάκτως τὴν πρᾶξιν ταύτην ψεῦδος, ἂν καὶ ἐνυπάρχει εἰς αὐτὴν δόσις ἀπάτης. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι τὰ παιδία ἔχουσιν ἐξ ὁρμεμφύτου τὴν συνήθειαν νὰ τηρῶσι κεκρυμμένα πολλὰ πράγματα· ἐντεῦθεν ἴσως προέρχονται τὰ μικρὰ τεχνάσματα εἰς ἃ καταφεύγουσι καὶ ἡ ἄρνησις αὐτῶν ὅπως ὁμολογήσωσι τὰ ἀπόρρητά των. Τὸ παιδίον, ὁσάκις καθυποβάλλεται εἰς ἐξέτασιν, ἐπιμένει πολὺ νὰ τηρῇ τὸ μυστικὸν ὅπερ ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτὸ ἢ τὸ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἡ φαντασία του μετέτρεψεν εἰς ἀπόρρητον. Τὸ πολὺ πολὺ οἱ κατὰ τὴν τοιαύτην περίστασιν δόλοι καὶ τὰ ψεύδη του εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην μου, μέσον πρὸς ἀποπλάνησιν τῆς περιεργείας ἐπευβαινούσης εἰς ἀλλότριον κτῆμα καὶ παρουσιάζουσιν ἐλαχίστην δόσιν τῆς ἐκ προθέσεως ἀπάτης. Καθὼς δὲ ἀπεδείχθη ὑπ' ἄλλων, ἐκ τῆς μανίας τὴν ὁποίαν ἔχουσι τὰ παιδία περὶ τὴν ἀπόκρυψιν τῶν μυστικῶν των δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ οἱ σοβαρώτεροι δόλοι, εἰς οὓς ὑποπίπτουσι κατόπιν.

Ἕτερα τεκμήρια βεβαιότερα τῆς εἰς τὸ ψεῦδος προδιαθέσεως ἀνευρίσκομεν εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ παιδία πολλάκις λέγουσιν ἢ ἀφηγοῦνται πράγματα, τῶν ὁποίων τὸ ἀνυπόστατον θὰ ἐνόουν ἐὰν ἐπὶ μίαν μόνην στιγμὴν ἐσυλλογίζοντο. Μᾶς φαίνεται δύσκολον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι παιδίον ἀρκετὰ νοῆμον ὅπως δύναται νὰ διηγῆται ἱστορίαν τινὰ δὲν συναισθάνεται ὅτι ἡ διήγησίς του εἶνε ἀνακριβής. Ἀλλ' ὅμως φρονῶ ὅτι ἡ τοιαύτη ἡμῶν κρίσις εἶνε λίαν αὐστηρὰ καὶ ὅτι τὸ μέτρον αὐτῆς δὲν ἐφαρμόζεται εἰς τὴν τοιαύτην περίστασιν. Ὁ παρατηρῶν τὰς παιδιὰς τῶν μικρῶν καὶ τὸν τρόπον δι οὗ δραματικώτατα διηγοῦνται τὰ πράγματα γινώσκει πόσον εἶνε ἐπιρρεπῆ νὰ πλάττωσι φαντασιοκοπήματα τόσον ζωηρά, ὥστε ν' ἀπομακρύνωνται ἐντελῶς τῆς πραγματικότητος.

Λαλοῦντες πρὸς αὐτὰ πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν λέξιν «ψεῦδος». Ὑπάρχουσι σοβαροί τινες ἠθικολόγοι δυσφοροῦντες ὅταν ἀκούωσι τὸ παιδίον λέγον κατὰ τὰς παιδιάς του: «Εἶμαι ἀμαξηλάτης!» ἢ: «Ἡ κοῦκλά μου κλαίει» κλπ. Πλὴν ἀρκεῖ νὰ σκεφθῶμεν πρὸς στιγμὴν διὰ νὰ πεισθῶμεν ὅτι τὸ τοιοῦτο δὲν εἶνε ἐπίφοβον. Τὸ αὐτὸ καὶ ὅταν κοράσιον δύο καὶ ἡμίσεος ἐτῶν ἡλικίας ἀπαντᾷ πρὸς τὸν πατέρα της, ἀποροῦντα διότι τὴν ἀκούει ἐπαναλαμβάνουσαν καὶ μετ' εὐστροφίας ἀπαγγέλλουσαν σειρὰν ἀσυναρτήτων λέξεων: «Μὰ ἐσύ, μπαμπᾶ, δὲν καταλαμβάνεις.» Ὁ ἔρως πρὸς τὸ ἀπόρρητον ὁμοῦ μὲ τὴν ἔμφυτον τάσιν τοῦ παιδίου περὶ τὸ δραματοποιεῖν τὰ πάντα καθιστῶσι τὸ παιδικὸν αὐτὸ συνονθύλευμα ἀληθῆ γλῶσσαν· ἡ δὲ μικρὰ κόρη βεβαίως συνησθάνετο τὴν ὑπεροχὴν λαλοῦσα γλῶσσαν ἀκατάληπτον πρὸς τὸν σοφὸν αὐτῆς πατέρα.

Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν δέον νὰ κατατάξωμεν καὶ τὰς ἐλαφρὰς παραβάσεις τῆς ἀληθείας, ὅτε τὸ παιδίον λέγει τὸ ἐναντίον τῶν πρὸς αὐτὸ λεχθέντων καὶ ἀντιστρέφει τὰς γενομένας αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων παρατηρήσεις. Ἀναφέρεται δὲ περὶ τούτου περίεργον παράδειγμα. Ἠκούσθη ἡμέραν τινὰ μικρὸν παιδίον (οὗ δὲν ἀναφέρεται ἡ ἡλικία) λέγον ταπεινῇ τῇ φωνῇ: «Ὁ μπαμπᾶς δὲν ὁμιλεῖ καλά· λέγει ***ταπεζομάνδηλον***. Ὁ μπεμπὲς ὁμιλεῖ καλά· λέγει ***τραπεζομάνδηλον***». Αἱ ἀναστροφαὶ αὗται τῆς ἐννοίας εἶνε εἶδός τι παιδιᾶς. Τὸ παιδίον ὑποκείμενον ἑκάστοτε νὰ ἐπιπλήττηται ὡς σφάλλον, φαντάζεται πρὸς στιγμὴν ὅτι ἔχει δίκαιον καὶ ὅτι οἱ γονεῖς του ἔχουν ἄδικον· χαίρει δὲ σφόδρα ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ταύτῃ.

Σοβαρωτέρα εἶνε ἡ περίστασις καθ' ἣν τὸ παιδίον ἀποκρύπτει ἢ ἀλλοιώνει τὴν ἀλήθειαν ἀπαν-

τῶν εἰς ἐρώτημά τι. Μικρὸν παιδίον ἐρωτώμενον ὑπὸ τῆς μητρός του τίς εἶπεν αὐτῷ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ἀπήντα: «Ἡ κοῦκλά μου!». Εἶνε ψεῦδος, ψεῦδος ἐκ προθέσεως, θὰ εἴπωσι, μάλιστα ἐὰν μάθωσιν ὅτι ὁ μικρὸς κατεργάρης ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἤρχισε νὰ γελᾷ. Ἂς ἐξετάσωμεν ὅμως τὸ περιστατικὸν τοῦτο μᾶλλον ἐπισταμένως. Ἡ ἐρώτησις ἐξήγειρεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ παιδίου τὴν ἰδέαν ὅτι κάποιος εἶπεν αὐτῷ τι· παράγεται καὶ ἐνταῦθα ἐνέργεια ὑποβολῆς, ἐπιδρῶσα ἐπὶ τῆς διανοίας τοῦ παιδίου, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπνωτισθέντος ἐνηλίκου. Ἡ κοῦκλα εὑρίσκετο πλησιέστατα τοῦ παιδίου, γνωστὸν δὲ εἶνε ὅτι αἱ ἀθῷαι παιδικαὶ κωμῳδίαι συνίστανται εἰς διαλόγους τοῦ παιδίου μετὰ τῆς κούκλας του· τί φυσικώτερον λοιπὸν παρὰ ἡ ἰδέα αὕτη νὰ κυριεύσῃ τὴν φαντασίαν του; Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ γέλωτος; Παραδεχόμεθα ὅτι ὑπάρχει εἰς αὐτὸν δόσις πονηρίας, κακεντρεχείας, χαιρεκακίας διὰ τὴν ἀπάτην. Ἡ ἔκφρασις τῆς μορφῆς τῆς μητρὸς ἐδείκνυεν αὐτῷ ὅτι ἡ τολμηρὰ καὶ ἀνόητος ἰδέα του εἶχε προξενήσει ἐπ' αὐτῆς σύμμικτον αἴσθημα εὐχαριστήσεως καὶ ἐκπλήξεως, ὁ δὲ μικρὸς ὑποκριτὴς ἰδιαζόντως χαίρει ὅταν προξενῇ ἔκπληξιν.

Ἐκ τῆς ζωηρᾶς καὶ ταχείας περὶ τὸ ἐφευρίσκειν φαντασίας, ἐκ τοῦ πάθους πρὸς τὸ διαδραματίζειν διακεκριμένον πρόσωπον, ἐξαπτομένου ἔτι μᾶλλον ἐκ τοῦ πόθου τοῦ ἐκπλήττειν καὶ ἐκ ποιᾶς τινος τάσεως τοῦ ἀνθίστασθαι χάριν διασκεδάσεως νομίζομεν ὅτι ἐξηγοῦνται ἐπαρκῶς τὰ ἀθῷα ταῦτα ψεύδη καὶ αἱ παρόμοιαι πολυάριθμοι ἀνακρίβειαι τῶν παίδων. Τὰ παιδία ἁμαρτάνουσι πράττοντα τοῦτο. Τὸ τοιοῦτον ἐν μέρει εἶνε ἀληθές. Ἀλλ' ἆρά γε δὲν ἀληθεύει ὅτι ἡ πρᾶξίς των αὕτη, οὖσα ἡ ὑπόκρισις οἱονεὶ τοῦ ψεύδους, οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὸ πραγματικὸν ψεῦδος; Παραδεχόμεθα τοσούτῳ μᾶλλον ἀσφαλῶς ὅσῳ αὐτὸ τὸ ἴδιον μικρὸν παιδίον κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς σοβαρότητός του ἐφαίνετο φιλάληθες μέχρις ὑπερβολῆς.

Ἑτέρα περίστασις, ὁπωσοῦν διαφορετική, εἶνε ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ ὁρμὴ τῆς φαντασίας, ἡ παρακινοῦσα τὸ παιδίον νὰ εἴπῃ ἀνακριβείας, ἄγει αὐτὸ μέχρι τοῦ σημείου ὥστε αὐτὸ τὸ ἴδιον νὰ πλανᾶται. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι, ὅταν θέλῃ νὰ τὸ βασταζωσι, λέγει: «Μοῦ πονοῦν τὰ πόδια· δὲν ἠμπορῶ νὰ περιπατήσω»· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐνδέχεται πραγματικῶς νὰ αἰσθάνηται μέχρι τινὸς τὴν κόπωσιν ἣν ἐν ἀρχῇ ὑπεκρίθη.

Τοιοῦτο παράδειγμα ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Οὐόρσεστερ· «Ἔδιδα εἰς παιδίον τι μεγάλην δόσιν σιροπίου κατὰ τοῦ κρυολογήματος· ὅτε μικρὸν κοράσιον ἀπετάθη πρός με λέγον: — «Καὶ ἐγὼ εἶμαι κρυολογημένη καὶ ἔχω ἀνάγκην φαρμάκου»· ἤρχισε δὲ νὰ βήχῃ. Ὁσάκις δὲ μὲ ἔβλεπε λαμβάνοντα τὴν φιάλην προσεποιεῖτο ὅτι ἔβηχε. Σημειωτέον ὅτι τὸ σιρόπιον ἦτο πολὺ γλυκύ. Τὸ τοιοῦτο φαίνεται ψεῦδος ἀηδές. Καὶ ὅμως τίς οἶδε μήπως τὸ παιδίον ἦτο τόσον εὐφάνταστον, ὥστε ἡ θέα τοῦ σιροπίου τοῦ διδομένου εἰς ἕτερον παιδίον ἀσθενὲς νὰ παρῆγεν ἐν αὐτῷ ἐρεθισμὸν προκαλοῦντα τὸν βῆχα; Ἡ ἰδέα αὕτη φαίνεται ἴσως βεβιασμένη· ἀξίζει ὅμως νὰ μελετηθῇ πρὶν προσάψωμεν εἰς τὸ παιδίον τὴν ἰδιότητα τοῦ ψεύστου».

Ἡ εἰς πραγματικότητα μεταβολὴ τῶν ἰδιοτροπιῶν τῆς φαντασίας, ἥτις εἰς τὴν ἀνωτέρω περίστασιν ἐκεντᾶτο καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἡδέος ποτοῦ, εἰς πολλὰς περιστάσεις προκαλεῖται καὶ παρ' ἄλλων αἰσθημάτων, ἀναπτυσσομένων βραδύτερον. Πόσαι ψευδεῖς ἀφηγήσεις (καὶ ὄχι μόνον μικρῶν παιδίων) ὑπαγορεύονται ἐκ τῆς ροπῆς πρὸς τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἐκ τοῦ πόθου τοῦ ἐμποιῆσαι ἐντύπωσιν! Ὅτε τὸ παιδίον ὀρθοῦται ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῶν ποδῶν καὶ κραυγάζει μὲ θριαμβευτικὸν ὕφος: «Κύτταξε, μαμμά, πόσον μεγάλος εἶμαι! θὰ μεγαλώσω γρήγορα· θὰ γείνω γίγας!» καὶ ὅτε καυχᾶται περὶ τῆς ῥώμης του καὶ διηγεῖται ὅτι διέπραξεν ἔκτακτα κατορθώματα, οὐδεὶς ἐκπλήττεται.

Βεβαίως ἡ τοιαύτη προδιάθεσις, ἥτις κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπικίνδυνος, ἐνδεχόμενον ἀργότερον, ἐὰν δὲν καταπολεμηθῇ, νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ καταστῇ ἀληθὴς ἕξις περὶ τὸ ψεύδεσθαι. Ἡ ἀχαλίνωτος φαντασία καὶ ἡ ἐπιθυμία ὅπως προξενήσῃ ἐντύπωσιν παρορμῶσι τὰ μεγαλήτερα τὴν ἡλικίαν παιδία νὰ λέγωσιν ὡς ἀληθῆ πράγματα, τῶν ὁποίων, ἔστω καὶ ἀορίστως, γινώσκουσι τὸ ἀνυπόστατον, διὰ νὰ καταπλήξωσιν ἢ διὰ νὰ ἐμπαίξωσι τοὺς ἄλλους. Τοιαῦται ὑπερβολαὶ ἐμφαίνουσι διανοητικὴν κατάστασιν ἀνώμαλον, διότι παρατηροῦνται καὶ εἰς τοὺς φρενοβλαβεῖς. Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ ὡς πρὸς τὰς ὑπερβολὰς τῆς ματαιοδοξίας καὶ τῆς φιλοδοξίας, ὅπως ἀποδεικνύουσι πολλὰ παραδείγματα ἀναφερόμενα παρὰ τοῦ ἰατροῦ Στάνλεϋ Χώλλ. Ἀναφέρει οὗτος παιδία, ἅτινα μεταβαίνοντα εἰς ἄλλην πόλιν ἢ εἰς νέον σχολεῖον, ἀνελάμβανον ἦθος διάφορον, τὸ ὁποῖον ὑπεκρίνοντο μετὰ κόπου καὶ δι' ἐπιπλάστων ἀπαντήσεων.

Πηγὴ ἄρθονος ψευδολογίας παρὰ τοῖς παιδίοις, ἰδίως τοῖς κορασίοις, εἶνε ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀρέσκειν. Τὰ περιστατικὰ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην εἶνε ποικίλα. Τὸ κοράσιον, ὸ εὐκόλως συγκινούμενον, ὅπερ κατὰ τὰς αἰφνιδίας αὐτοῦ ὁρμὰς τῆς φιλοστοργίας πρὸς τὴν μητέρα, τὴν θείαν ἢ τὴν παιδαγωγόν του, λέγει αὐταῖς: «σὲ ἀγαπῶ πολὺ πολύ!», ἢ «τί εὔμορφα μάτια ποῦ ἔχεις», ἢ ἄλλην τινὰ ἁβρὰν κολακείαν, πιθανὸν

νὰ λαλῇ εἰλικρινῶς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, διότι ἡ ὑπερβολὴ προφανῶς προέρχεται ἐξ αἰφνιδίας ἐξάψεως συγκινήσεως. Ἀλλ' ὅμως ἐνυπάρχει δόλος καὶ ὑπόκρισις μεγαλητέρα εἰς τὰς κολακείας τὰς προερχομένας ἐκ τῆς ἰδιοτελοῦς ἐπιθυμίας τοῦ λέγειν λόγους εὐαρέστους. Παιδία τινά, καθὰ νομίζω, αὐτὸ τὸ σύστημα μετέρχονται εἰς τὰς φιλοφρονήσεις των, ἐκεῖνα δὲ ἐξ αὐτῶν, παρ' οἷς ἡ τοιαύτη φυσικὴ ὁρμὴ εἶνε ἰσχυροτέρα καὶ δεσπόζει τῶν ἄλλων, καθίστανται βραδύτερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐξαίρετοι ὑποκριταί. Εἰς πάσας ταύτας τὰς παιδικὰς προσποιήσεις καὶ ὑπερβολὰς ἀνευρίσκομεν τὰ σπέρματα τῆς ἕξεως τῆς ὕστερον μεταβαλλομένης εἰς σοβαρὰν κοινωνικὴν νόσον, τῆς ἐλλείψεως τῆς εἰλικρινείας, τουτέστι τοῦ ψεύδεσθαι περὶ τὰ σπουδαιότατα καὶ ἱερώτατα. Ἐν τούτοις ἡ παιδικὴ αὕτη κολακεία, εἰ καὶ φέρουσα τὸν τύπον ἐλαφροῦ ψεύδους, ἔχει τι τὸ λίαν ἐράσμιον, χάρις εἰς τὸ ἐπίχαρι αὐτῆς αἴτιον, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὄντως τὸ παιδίον ἄγεται ἐκ τοῦ πόθου τοῦ ἀρέσκειν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ὑστεροβουλίας, καὶ ἄνευ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἐπιτυχεῖν τι παρὰ τοῦ κολακευομένου παρ' αὐτοῦ ἀτόμου.

Δὲν ὑπάρχει ἴσως παιδικὸν ἐλάττωμα δυσκολώτερον τούτου διορθούμενον, ἴσως καὶ διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον ὅτι καταστέλλοντες τὰς τοιαύτας ὁρμὰς ἀποστεροῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς τῶν θελκτικῶν αὐτῶν ἐκδηλώσεων τοῦ παιδικοῦ χαρακτῆρος.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ τοιαύτη ἐπιθυμία τοῦ ἀρέσκειν προέρχεται καὶ ἐκ τοῦ φόβου μήπως δυσαρεστήσῃ καὶ ὁ φόβος οὗτος εἶνε, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἄρθονος πηγὴ μικρῶν παρεξηγήσεων. Λόγου χάριν, ἐρωτᾶται παιδίον τι ἂν ἀγαπᾷ ἢ θαυμάζει τὸ δεῖνα ἢ τὸ δεῖνα ἀντικείμενον· αἰσθάνεται ὅτι ἀναμένουσι παρ' αὐτοῦ νὰ εἴπῃ *ναί* καὶ φαίνεται αὐτῷ λίαν δύσκολον νὰ εἴπῃ ὄχι. Ἡ κυρία Βῶρνετ διηγεῖται περὶ τούτου μίαν παιδικὴν αὐτῆς ἀνάμνησιν. Ὅτε ἦτο περίπου τριέτις, κυρία τις φίλη τῆς μητρός της ἐλθοῦσα πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῆς, μαθοῦσα δὲ ὅτι τὸ ὑστερότοκον τῆς οἰκογενείας τέκνον ἐκαλεῖτο Ἐδίθ, εἶπεν ἀπευθυνομένη πρὸς τὸ κοράσιον: «Εἶνε ὡραῖον ὄνομα· ἡ ἰδική μου μικρὰ λέγεται Ἐλεονώρα· δὲν εἶνε καὶ αὐτὸ ὡραῖον ὄνομα;» Τὸ κοράσιον εὑρέθη εἰς ἀμηχανίαν, διότι δὲν ἠγάπα τὸ ὄνομα Ἐλεονώρα, ἐφοβεῖτο δὲ ταυτοχρόνως μὴ φανῇ ἀγενὴς ὁμολογοῦσα τὸ τοιοῦτο. Εὗρε δὲ διέξοδον εἰπὸν ἐπὶ τέλους ὅτι δὲν ἠγάπα τόσον πολὺ αὐτὸ τὸ ὄνομα ὅσον τὸ ὄνομα Ἐδίθ.

Ἡ τοιαύτη πάλη καὶ ὁ πειρασμός, τὰ ὁποῖα χαράσσονται κάποτε εἰς τὴν μνήμην καὶ παραμένουσιν ἐν αὐτῇ καθ' ἅπασαν τὴν ζωήν, ἀποδεικνύουσιν ὁπόσην ἔχουσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ παιδίου αἱ ἐπιθυμίαι τῶν μεγάλων καὶ αἱ προσδοκίαι αὐτῶν. Ἐνδέχεται νὰ συμβαίνῃ κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀνάλογόν τι πρὸς τὴν ὑποβολήν, τὴν παράγουσαν τοιαῦτα ἐκπληκτικὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ ὑπνωτιζομένου καὶ γνωστὴν ὡς ἐπίδρασιν πανισχυρὸν περί τε τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. Ἡ ἐπίβουλος ἐρώτησις: «δὲν εἶν' εὔμορφον τοῦτο; δὲν σ' ἀρέσει;» εὐκόλως δεσμεύει τὸ παιδίον πρὸς στιγμήν, καὶ ἐπιβάλλει αὐτῷ τὴν πεποίθησιν θελήσεως ἰσχυροτέρας τῆς ἰδικῆς του. Ἡ παθητικὴ ὑποταγὴ πνεύματος κυριευομένου ὑπὸ τῆς ὑπεροχῆς ἑτέρου πνεύματος δὲν δύναται νὰ καταλογισθῇ ὡς ψεῦδος ἐνσυνείδητον.

Ἡ δὲ τοιαύτη ὑποβολὴ ἐνίοτε συνενοῦται μετ' ἄλλων ἐπιδράσεων. Ἰδοὺ περίεργον τοιοῦτο παράδειγμα. Μικρὰ Ἀμερικανὶς πεμφθεῖσα εἰς δάσος δρυῶν πρὸς ἀναζήτησιν ἑνὸς φύλλου, εἶδεν ὄφιν ἐκ τῶν μὴ ἰοβόλων καὶ τόσον ἐφοβήθη, ὥστε ἐπέστρεψε δρομαία εἰς τὴν οἰκίαν της ἄνευ τοῦ ζητηθέντος φύλλου. Κατὰ σύμπτωσιν συνήντησε καθ' ὁδὸν τοὺς ἀδελφούς της, πρὸς οὓς διηγήθη ὅτι εἶδεν ὄφιν ἐκ τοῦ εἴδους τῶν καλουμένων sauger. «Ἐγίνωσκον αὐτοί, γράφει ἡ κυρία ἡ ἀφηγουμένη τὰς παιδικάς της ἀναμνήσεις, τὰς διαφορὰς τὰς ὑπαρχούσας μεταξὺ τῶν ποικίλων εἰδῶν τῶν ὄφεων καὶ τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῶν ἕξεις· ὅθεν θέλοντες νὰ μὲ πειράξωσι, μοὶ εἶπον: «Δὲν ἦτο sauger, ἀλήθεια; δὲν εἶχεν ἐρυθρὸν δακτύλιον περὶ τὸν λαιμόν;» Ἡ φαντασία μου ἐξαφθεῖσα, εἶδεν ἀμέσως ὄφιν ὅμοιον πρὸς τὸν περιγραφόμενον παρ' αὐτῶν, ἐβεβαίωσα δὲ ὅτι ὁ θεαθεὶς παρ' ἐμοῦ ἔφερε τοιοῦτον δακτύλιον.» Ἔρθασε μάλιστα μέχρι τοῦ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι εἶχε καὶ οὐλὰς καὶ ὅτι ἔφερε κωδωνίσκον περὶ τὸν λαιμόν· τότε δὲ οἱ ἀδελφοί της ἀγανακτοῦντες τὴν ἀπεκάλεσαν ψεύστριαν. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὑπάρχει πλάνη τῆς μνήμης προκληθεῖσα ἐξ ὑποβολῆς ἐπιδρασάσης ἐπὶ πνεύματος εἰς ἄκρον εὐαισθήτου, διατελοῦντος εἰσέτι ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ φόβου. Τὸ μόνον ἐν τῇ ἀπαντήσει τῆς μικρᾶς κόρης σπέρμα τοῦ ψεύδους προήρχετο ἐκ τοῦ φόβου μήπως γείνῃ καταγέλαστος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν της καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μὴ φανῇ ὅλως διόλου ἀγνοοῦσα τὰς ἰδιότητας τῶν ὄφεων, περὶ ἃς μετὰ τόσου ἐνδιαφέροντος ἀσχολοῦνται τὰ παιδία. Τίς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὰ ταχέα ταῦτα καὶ σχεδὸν ἀπροσδιόριστα συναισθήματα ἐν τῷ σκοτεινῷ ἀδύτῳ τῆς συνηθείας καθιστῶσι τὰς ἀπαντήσεις τοῦ παιδίου ψεύδη καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως;

Εἶνε ἀδιαφιλονίκητον ὅτι εἰς τὰς σχέσεις τῆς ἠθικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς πειθαρχίας μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων ταῦτα συχνάκις καταφεύγουσιν εἰς ἐλαφρὰ παραπτώματα ἀποκρύψεως τῆς ἀλη-

θείας. Θὰ ἴδωμεν περαιτέρω ὅτι ὁ μὴ καλλιεργημένος καὶ διωρθωμένος χαρακτὴρ τῶν παιδίων εἶνε λίαν ἐπιρρεπὴς νὰ λαμβάνῃ στάσιν ἀμυντικὴν πρὸς τοὺς διευθύνοντας καὶ ἐπιβάλλοντας εἰς αὐτὰ τιμωρίας. Παιδία πολὺ μικρᾶς ἡλικίας ἀναγκαζόμενα νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἀπαραίτητόν τινα τάξιν ἢ νὰ ὑποστῶσι τιμωρίαν, ἀποπειρῶνται νὰ μετέλθωσι δόλον. Ἡ μικρὰ Μ . . . ἡλικίας δεκαεπτὰ μηνῶν, ἔρριπτε χαμαὶ τὰ χειρόκτιά της, ὅτε ἡ μήτηρ της τὴν παρελάμβανεν ἐντὸς τῆς ἁμάξης εἰς περίπατον. Αὕτη ἔκυπτε καὶ τὰ ἐλάμβανε, παραγγέλλουσα εἰς τὴν μικρὰν νὰ μὴ τὰ ρίψῃ ἐκ νέου. Τὸ κοράσιον ἔμενε πρὸς στιγμὴν ἥσυχον· εἶτα, ἀφοῦ ἐσκέπτετο ἐπ' ὀλίγον, ἐκραύγαζε : « Μαμμά, ὁ Μποῦμπος (ὁ σκύλος) ! » Ἡ μήτηρ ἐστρέφετο νὰ ἴδῃ καὶ ἡ μικρὰ παμπόνηρος ἔρριπτεν ἐκ νέου τὰ χειρόκτια καγχάζουσα· ἐννοεῖται ὅτι οὐδὲ σκιὰ σκύλου ἐφαίνετό που. Τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἀπάτης εἶνε μία τῶν συνήθων παιδικῶν κωμῳδιῶν. Μετὰ δύο μῆνας τὸ ἴδιον κοράσιον ἔρριψε χαμαὶ καὶ ἔθραυσε τὸν κύαθον τοῦ τείου της » ἰδὼν δὲ τὴν μητέρα του πλησιάζουσαν, εἶπεν : « Ἡ μαμμὰ ἔσπασε τὸ φλυτζάνι . . . νὰ κάμωμε *ντὰ — ντὰ* τὴ μαμμά. » Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ἀπάτης· εἶνε ἁπλῶς ἀποτέλεσμα τοῦ ὁρμεμφύτου τοῦ παιδίου τοῦ ἀσμενίζοντος νὰ ἐξιλαρύνῃ δι' ἀστείότητός τινος τοὺς ἄγαν σοβαροὺς προϊσταμένους του.

Τὸ μικρὸν αὐτὸ στρατήγημα καθίσταται σοβαρώτερον ὅτε τὸ παιδίον εἶνε ἀρκετὰ πονηρόν, ὥστε νὰ ἐξαπατᾷ τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς μητρός του διὰ ψευδοῦς διαβεβαιώσεως. Μικρὸν παιδίον τριῶν ἐτῶν ἡλικίας, ἀποκαλέσαν ἐν στιγμῇ ὀργῆς τὴν μητέρα του « μαϊμοῦν » προσεκλήθη νὰ ἐπαναλάβῃ ὅ,τι εἶπεν· αὐτὸ δὲ ἀπήντησεν : « Εἶπα ὅτι *εἶμαι* μαϊμοῦ. » Ἐνίοτε τὸ παιδίον δὲν περιμένει νὰ ἐρωτηθῇ. Γνωστὸς συγγραφεὺς διηγεῖται ὅτι μικρὸν κοράσιον, δυσαρεστηθὲν διὰ λόγον ἢ πρᾶξίν τινα τῆς μητρός του ἐφώναξε : « Νὰ χαθῇς ! » εἶτα μετά τινων στιγμῶν σιγήν, ἐπηνώρθωσε τὸ σφάλμα του, λέγον : « Νὰ χαθῇς, κοῦκλα ! »

Ἡ ἐξάσκησις τῆς ἠθικῆς ἡμῶν πειθαρχίας ἐπὶ τῶν παιδίων δύναται καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ν' ἀναπτύξῃ παρ' αὐτοῖς τὴν τάσιν πρὸς ἀπόκρυψιν τῆς ἀληθείας. Ὅτε μετὰ τὴν ἐπιβληθεῖσαν τιμωρίαν, ὁ πατὴρ ἀποβάλλων τὴν αὐστηρότητα, ἐρωτᾷ « Δυσηρεστήθης ; » ἤ : « Δὲν εἶσαι δυσηρεστημένη, ἀλήθεια ; » πιθανώτατα ἡ ἀπάντησις ἔσται : « ὄχι », εἰ καὶ ἐν μέρει ἀνακριβής. Τὸ τοιοῦτον ἐξ ἰσχυρογνωμοσύνης ψεῦμα εἶνε καταφανέστερον, ὅταν τὸ παιδίον εὑρίσκεται τιμωρημένον δι' ἀπομονώσεως καὶ νηστείας· ἐρωτώμενος τότε ἐὰν πεινᾷ, ὁ ἰσχυρογνώμων μικρὸς ἔνοχος, καταπνίγων τὰ συναισθήματά του, ἀπαντᾷ τολμηρῶς : « ὄχι », ἔστω καὶ ἂν ὁ ὑπόκωφος καὶ ἄπελπις ἦχος τῆς φωνῆς του ἐμφαίνει ὅτι τὸ ψεῦδός του εἶνε σχεδὸν ἡρωϊκόν.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΓΥΖΗ

Τεχνίτη Χάρε,
Τὸ συντριμμένο του συμμάζωξε κοντύλι
Μέσ' ἀπὸ τῆς αὐγῆς τὰ χρυσοστέφανα
Καὶ μέσ' ἀπὸ τῆς Δύσης τὴν πορφύρα·
Τὸ συντριμμένο του κοντύλι
Σὰ μιὰ βαθύφωνη ἦταν λύρα.
Οἱ ὁλόφωτες Κυκλάδες τὸν ἐγέννησαν,
Τεχνίτη Χάρε,
Τὸ πιὸ λευκὸ κυκλαδικὸ μάρμαρο πάρε,
Τὸν κοιμισμένο ἀνάστησε ζωγράφο
Στὸν ἄξιο τάφο.

Σβύσε τὸ χρῶμα, τῆς βασίλισσας
Ζωῆς τὸ γέλασμα τὸ θεῖο,
Σκάλισε ἀπάνου
Στῆς πέτρας τὸ σκληρὸ καὶ τὸ χλωμὸ στοιχεῖο,
Στὴν ἄσπρη λύπη τοῦ σαβάνου,
Σκάλισε ἀπάνου
Ὅσα ἱστοροῦσε τὸ κοντύλι του
Ποῦ σὰ βαθύφωνη ἦταν λύρα,
Ὅσα ἱστοροῦσε τὸ κοντύλι του
Μέσ' ἀπὸ τῆς αὐγῆς τὰ χρυσοστέφανα
Καὶ μέσ' ἀπὸ τῆς Δύσης τὴν πορφύρα·

Καὶ μὴν ξεχάσης
Τὰ νεραϊδόπλαστα τῆς μάμμης παραμύθια
Πρὸς τὰ παιδάκια γύρω της τὰ θαμπωμένα.
Καὶ τὴν Παρθένα μὲ τὸ τάξιμο
Τὴν πονεμένη τῆς ἀγάπης,
Μὴ τὴν ξεχάσης·
Σμίξε τὰ ταπεινὰ καὶ διαβατάρικα
Μὲ τὰ μεγάλα καὶ μὲ τὰ αἰώνια,

Καὶ τὴν ἀρχαίαν Ἀθηνᾶ καὶ τὴν Ἰδέα
Μὲ τοῦ χωρισοῦ τὰ εἰδύλλια καὶ τῆς σκλαβιᾶς τὰ χρόνια.
Καὶ μὴν ξεχάσης,
Κάμε νὰ φεύγῃ τῆς ζωῆς ὁ θρίαμβος
Πρὸς τὰ βαθειὰ κάποιας ἀγέννητης
Ἀκόμα πλάσης.
Καὶ σκάλισε αὐτοῦ πέρα
Σὲ ἀμίλητο φιλὶ τὴ γῆ καὶ τὸν αἰθέρα,
Καὶ σκάλισε ὅλα
Ὅσα ἱστοροῦσε τοῦ ζωγράφου τὸ κοντύλι
Καὶ σπεῖρε ἀνάμεσα, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ, παντοῦ,

Ρόδα παρμένα ἀπὸ πρωτόφαντον Ἀπρίλη.
Καὶ κάτου κάτου
Σκάλισε ἀκόμα
Ἀναθρυσμένο ἀπὸ τὸ πάτριο χῶμα,
Τὸ μέγα ὅραμα, τὴ Δόξα.
Καὶ στὸ βιβλίο της κλιτὴ στοχαστικὰ
Ἂς γράφῃ ἡ Δόξα τ' ὄνομά του !

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

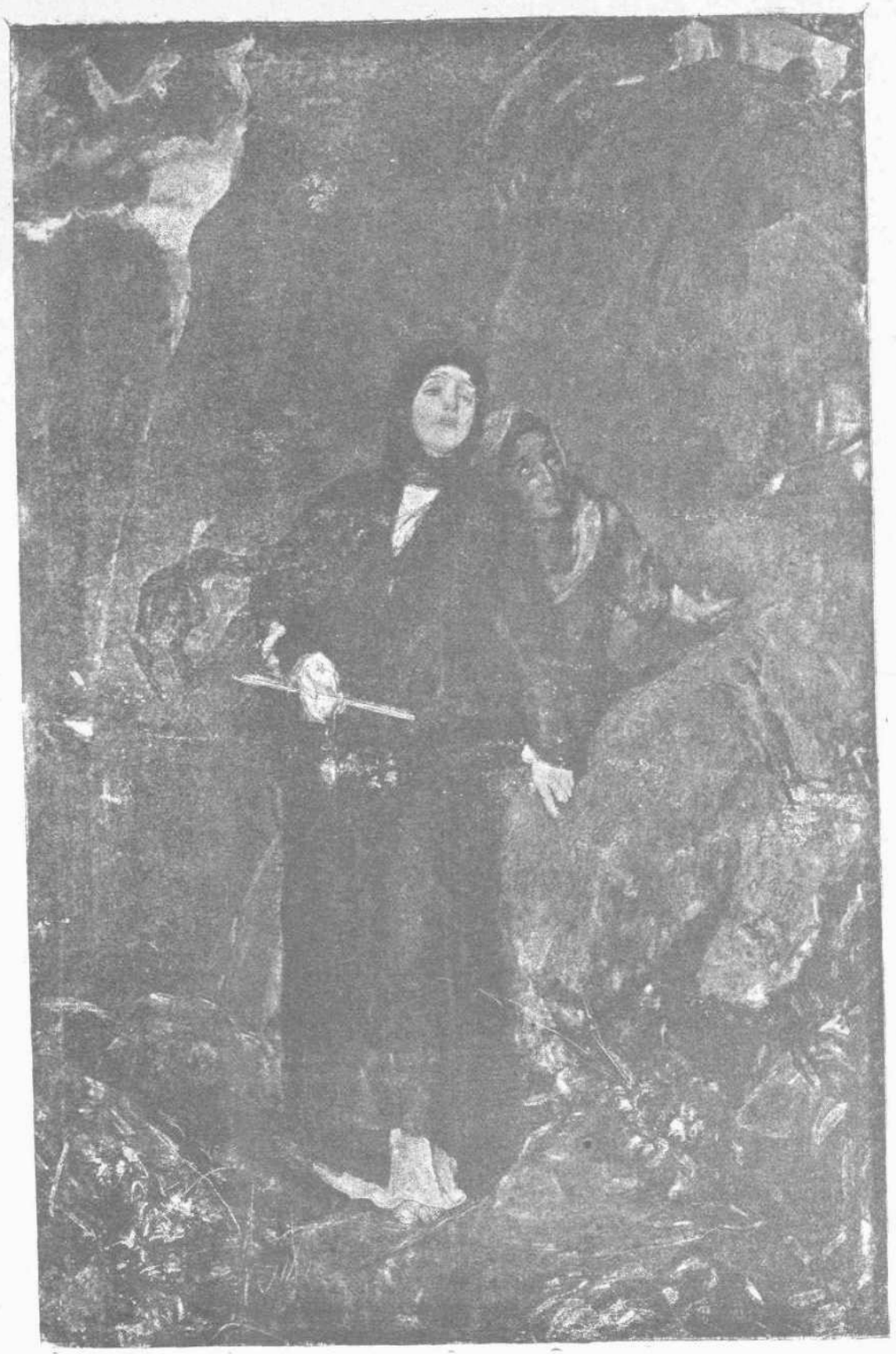

ΤΟ ΤΑΜΑ

(Εἰκὼν ***Νικολάου Γύζη****).*

Τὸ διήγημα τοῦτο ἔργον Ἑλβετίδος λογογράφου καὶ ποιητρίας ἐβραβεύθη μεταξὺ 999 ἔργων σταλέντων εἰς διαγώνισμα μεγάλου γερμανικοῦ περιοδικοῦ.

Σ. τ. Δ.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΘΕΛΗΣΙΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὁ ἀσθενὴς ἠσθάνετο ῥῖγος εἰς τὸ σῶμά του καὶ ἔσφιγγε τὸ ἐπανωφόριόν του εἰς τοὺς ὤμους.

— Εἶνε καιρὸς νὰ ἐπιστρέψωμεν, τοῦ εἶπε μὲ σοβαρότητά τινα ἡ νοσοκόμος.

Ὁ ἀσθενὴς ἔνευσεν εὐγενῶς τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ δὲν ἀπέσυρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα τοῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος ἐβασίλευε καὶ σιγὰ ἐσβύνετο, ὡς αὐτός.

Τὸ φωτεινὸν ἄστρον, ἐνῷ κατέβαινε πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὸ σκοτεινὸν κατάλυμά του, ἐσκόρπιζε τὰς πορφυρᾶς ἀκτῖνάς του εἰς τὰ κύματα, τὸν οὐρανόν, τὰ ὄρη μὲ τόσην ἐλευθεριότητα, ὥστε θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ὁ καθημερινὸς θάνατός του εἶνε θρίαμβος, καὶ ἀγαλλίασις καὶ ζωὴ διὰ τὸν κόσμον.

«Πόσον ἁπλοῦς καὶ μεγαλοπρεπὴς εἶνε παρόμοιος θάνατος,» ἐσυλλογίζετο ὁ ἀσθενής.

Ἀλλ' ἡ αὐτὴ φωνὴ ἀποτείνεται πάλιν πρὸς αὐτόν.

— Κύριε, συλλογισθῆτε καλά, ἡ ὥρα εἶνε περασμένη.

Ἦτο ἡ ἐποχὴ ἡ τόσον ὀλεθρία εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ ἐποχή, καθ' ἣν δύσις τοῦ ἡλίου ἀποτελεῖ τὸν μόνον χειμῶνα τῶν θερμῶν τόπων, καθ' ἣν ὁ θάνατος ἁπλώνει τὰ δίκτυά του πρὸς ἄγραν ἀρθόνου λείας.

Ὁ ἀσθενὴς ἐγείρεται πέλος, χωρὶς νὰ θέλῃ· καταφρονεῖ τὸν κίνδυνον· ἠξεύρει ὅτι θὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ βῆχα τὴν νύκτα, ἀλλὰ ἠξεύρει ἂν θὰ ἴδῃ καὶ αὔριον τὸν ἥλιον;

Ἔλαβε τὸν βραχίονα τῆς νοσοκόμου· καὶ μὲ βῆμα βραδὺ βαδίζει πρὸς τὸ θεραπευτήριον. Ἐνῷ διέρχεται ἔμπροσθεν μιᾶς ἐπαύλεως ἐχούσης ἑλληνικὸν περιστύλιον, ἐρωτᾷ τὴν συνοδόν του.

— Ἐδῶ ἀπέθανεν ἡ νέα ἐκείνη αἰφνιδίως;

— Ναί· λέγουν ὅτι ὁ πατὴρ καὶ ὁ μνηστήρ της εἶνε ἀπαρηγόρητοι.

— Ἀπέθανεν εὐτυχής . . . μὲ τὴν ἀγάπην . . . μὲ τὰ δάκρυα . . .

Ἡ συνοδός του σιωπᾷ. Οἱ λόγοι του ὑπέκρυπτον πολλὴν πικρίαν. Τίς θὰ κλαύσῃ αὐτόν, τὸν δυστυχῆ πλούσιον!

Τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημά του κύπτει ἤδη πρὸς τὴν γῆν. Ἀλλ' εἰς τὴν ὅλην στάσιν καὶ τοὺς τρόπους του διαβλέπει τις τὴν εὐγένειαν ἐκείνην, ἥτις χαρακτηρίζει τοὺς Ἄγγλους τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν.

Πρὶν εἰσέλθῃ, ῥίπτει τὸ βλέμμα πρὸς τὴν θάλασσαν· ἡ λάμψις ἐσβέσθη, ἡ θάλασσα ἠχεῖ πενθίμως, τὰ νέφη ἔλαβον χρῶμα τεφρόν, ἡ νὺξ ἐπέρχεται.

— Ὁ ἥλιος ἀποθνήσκει καθ' ἑκάστην ἑσπέραν καὶ ὁλόκληρος ἡ γῆ πενθεῖ τὸν θάνατόν του, λέγει ὁ ἀσθενής.

Καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ πολυτελὲς οἴκημα, ὅπου οἱ θεράποντες ἀνοίγουσιν εἰς αὐτὸν σιωπηλοὶ θύρας δωματίου ὀδύνης καὶ σκότους.

*

Ὅτε μετά τινας ὥρας ὁ ἰατρὸς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ δωματίου τοῦ λόρδου Λίνδσεϋ, λέγει εἰς τὴν νοσοκόμον ὅτι τὰ πάντα εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ συμβοῦν, ὅτι ὁ ἄρρωστος ὀλίγας μόνον ἡμέρας ἀκόμη θὰ ζήσῃ.

— Θὰ ὑποφέρῃ πολύ; ἐρωτᾷ ἡ νοσοκόμος.

— Σωματικῶς πολὺ ὀλίγον, ἠθικῶς ὅμως πολύ, — λέγει ὁ ἰατρός, ὀνομαστὸς ὡς ὀξὺς παρατηρητὴς καὶ ψυχολόγος, — κατελήφθη ἐσχάτως ὑπὸ αἰσθηματικῆς ὑποχονδρίας, ἥτις δὲν εἶνε σπανία εἰς τοὺς φθισικούς· καταπτοῶνται ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι ἀποθνήσκουσιν ἐγκαταλελειμμένοι, ὅτι οὐδεὶς λυπεῖται δι' αὐτούς, ὅτι οὐδεὶς θὰ τοὺς ἐνθυμῆται μετὰ θάνατον. Προσπάθησε, ἀδελφὴ Μαρία, νὰ καταστήσῃς ὅσον ἠμπορεῖς ἀνωδύνους τὰς τελευταίας ὥρας του· αὐτὴν μόνον τὴν φιλανθρωπίαν δυνάμεθα ἀκόμη νὰ τοῦ προσφέρωμεν.

— Ἀλλὰ τί ἠμπορῶ νὰ κάμω ἐγὼ δι' αὐτόν;

— Εἶσαι γυνή, καὶ ὅλαι αἱ γυναῖκες παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μητέρες, εὑρίσκουν λόγους νὰ καταπραΰνουν τὰς ὀδύνας. Ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε νὰ σὲ διδάξω.

Ἡ νοσοκόμος, σκεπτική, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἡ εὐμάρεια ἀνθρώπου συνειθισμένου εἰς πᾶσαν πολυτέλειαν· πανταχοῦ ἄνθη ἄσμα καὶ ἐρεῖκαι καὶ ἀνεμῶναι. Θὰ ἦτο δὲ ἀληθῶς τερπνὸν καταφύγιον, ἂν ἔλειπεν ἐξ αὐτοῦ τὸ φάσμα τοῦ θανάτου, τὸ ὁποῖον περιίπτατο ἐνεδρεῦον τὴν λείαν του.

Κύπτει πρὸς τὴν κλίνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀναπαύεται ὁ μελλοθάνατος ἔχων κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐπὶ τῆς ἀνδρικῆς καὶ νεαρᾶς φυσιογνωμίας τοῦ ξανθεκόμου Σάξονος ἁπλοῦται ἤδη ἡ ἱερὰ καλλονὴ ἡ στέρουσα τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα πνοὴ θανάτου ἐπέψαυσεν.

Διορθώνει τὰ παραπετάσματα, παρασκευάζει τὰ ποτὰ τοῦ ἀρρώστου, λαμβάνει ἔπειτα ἓν ἱερὸν βιβλίον ὡς σύντροφον τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας καὶ τοποθετεῖται εἰς ἓν μέρος.

Ὁ ἀσθενὴς εἶχεν ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος.

Τὸ ἔρρυθμον τῶν κινήσεων τῆς γυναικὸς ταύτης ἦτο εἴδός τι μουσικῆς ἁρμονίας διὰ τοὺς ὀφθαλμούς. Τόση ἀνάπαυσις καὶ ἠρεμία ἀπέπνεεν ἐξ αὐτῆς, ὥστε τῷ ἐφαίνετο ἐνίοτε ὅτι ἡ παρουσία της ἐσταμάτα τὸν δρόμον τῆς ἀσθενείας. Τοὺς μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους αὐτὴ τὸν ἐπεριποιεῖτο, ἐθεώρει ὡς τοὺς καλητέρους μῆνας. Πολλὰς νοσοκόμους ἤλλαξεν εἰς τὴν ζωήν του, ἀλλὰ κάμμία δὲν ἀφῆκεν ἴχνη εἰς τὴν μνήμην του. Ἡ Μαρία ἦτο ὅλη ἁρσαίωσις, ἀνῆκεν εἰς τὴν λαϊκὴν ἐκείνην ἑταιρείαν τῶν Ἀγγλίδων νοσοκόμων, ἡ ὁποία ἀπαρτίζεται ἐκ μελῶν τῶν καλητέρων οἰκογενειῶν τῆς χώρας. Καὶ ἴσως διὰ τοῦτο διετήρει αὐτὴν ἐπὶ μακρόν, διότι ἦτο συμπολῖτίς του, διότι ὡμίλει τὴν γλῶσσάν του. Δὲν τὸν ἐπεριποιεῖτο ὡς ὑπηρέτρια φροντίζουσα μόνον πῶς νὰ φανῇ ἀξία τοῦ μισθοῦ της, ἀλλ' ὡς ἀδελφὴ ἐκ τῆς μεγάλης ἀντιπέραν οἰκογενείας, ἥτις ἦλθεν ἵνα περιποιηθῇ τὸν πάσχοντα ἀδελφόν της καὶ τῷ εὐκολύνῃ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸν Πατρικὸν Οἶκον.

Καὶ αὐτὸς δὲν ὡμίλει πρὸς αὐτὴν ὡς πρὸς ὑρισταμένην, ἀλλ' ὡς πρὸς γυναῖκα, ἥτις ἐξ ἀγαθότητος καὶ εὐγενείας ἀνέλαβε νὰ κρύψῃ διὰ τῶν φροντίδων της τὴν ῥίκην τῆς δυστυχίας του καὶ νὰ μετριάσῃ διὰ τῆς παρουσίας της τὴν πικρίαν τῆς ἀπομονώσεώς του.

Ἔκλεισε πάλιν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ προσεπάθησε ν' ἀποκοιμηθῇ λικνιζόμενος ὑπὸ τοῦ βόχθου τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ γλυκέος ψιθύρου τῶν πευκῶν.

Ἡ Μαρία ἀνεγίνωσκεν εἰς τὸ βιβλίον της τοὺς λόγους τούτους: « Ἐὰν ὁ ἀδελφός σου γίνῃ πτωχὸς καὶ τείνῃ τὴν τρέμουσαν χεῖρα ζητῶν βοήθειαν, βοήθησον αὐτόν. Καὶ οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν ξένον . . . »

Κατὰ τὸ μεσονύκτιον ὁ ἀσθενὴς ἐξύπνησε καὶ ἀνετινάχθη ἐπὶ τῆς κλίνης καταληφθεὶς ὑπὸ παραπεταμένου βηχός. Ἡ νοσοκόμος ὑπεβάσταζε τὸ ἄχρηστον εἰς ἑαυτὸ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς, ὅστις ἐσείετο ὑπὸ τῆς τραχείας κραυγῆς τῆς ἀναπεμπομένης ἐκ τῶν ἠχηρῶν σπηλαίων καὶ ἐφαίνετο ὡς νὰ ὑλάκτει πρὸς τὸν θάνατον. Ἐπανέπεσεν εἰς τὴν κλίνην ἡμιθανής, ρογχαλίζων ὀλίγον.

Ἡ νοσοκόμος ἠθέλησε νὰ σημάνῃ τὸν κώδωνα. Ἀλλ' ἐκεῖνος διὰ χειρονομίας ἐπιτακτικῆς καὶ ἀπέλπιδος ἐκράτησε τὸν βραχίονά της. Τί θὰ τὸν ὠφέλει; Δὲν ἤθελε μάρτυρας τῆς ἀγωνίας του, καλήτερα νὰ λείπουν.

Οἱ δάκτυλοί του ἐψηλάφων ἐπὶ τοῦ κλινοσκεπάσματος μὲ σπουδήν, ὡς ἐὰν ἐζήτει νὰ συλλάβῃ τὸ ἀσύλληπτον . . .

Ἐκείνη ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖράς της τὰς οἰκτρὰς αὐτοῦ χεῖρας.

Ὁ ἀσθενὴς ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ χονδρὰ δάκρυα, τὰ τελευταῖα ταῦτα, ἔρρευσαν ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

— Ἀδελφὴ Μαρία, δὲν εἶνε ἀληθῶς φοβερὸν ν' ἀποθνήσκῃ τις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, χωρὶς νὰ ἔχῃ πλησίον του κανένα, ὁ ὁποῖος νὰ τὸν ἀγαπᾷ . . . ἐντελῶς μόνος;

Ὡς ἀντήχησις διῆλθε διὰ τῆς μνήμης τῆς νοσοκόμου ἡ σύστασις τοῦ ἰατροῦ, «Προσπάθησε νὰ καταστήσῃς ἀνωδύνους τὰς τελευταίας ὥρας του, ἐκ φιλανθρωπίας . . .»

Καὶ λέγει:

— Δὲν εἶμαι ἐδῶ ἐγώ;

— Σύ, ὦ, σύ, μάλιστα, μὲ ἐπεριποιήθης καλά, εἶσαι καλή, μοῦ φαίνεται κἄποτε, ὅταν εἶσαι πλησίον μου, ὅτι περιστοιχίζομαι ἀπὸ οἰκογένειαν· ἀλλὰ ἠξεύρω ὅτι τὴν αὐτὴν φροντίδα θὰ εἶχες καὶ διὰ τὸν χειρότερον ἀσθενῆ σου, ὅτι τὴν αὐτὴν συμπάθειαν θὰ ἔδειχνες τὴν ἑσπέραν αὐτὴν καὶ δι' ἕνα ἐπαίτην ἀποθνήσκοντα. Δὲν εἶνε ἀλήθεια;

Ἦτο πολὺ ἀληθές. Καὶ θὰ ἔλεγε «ναί»· ἀλλὰ τὸ βλέμμα τοῦ θνήσκοντος ἐστράφη πρὸς αὐτὴν μὲ τοιαύτην ἔκφρασιν ὀδύνης, ὥστε ἐνόησεν ὅτι ἡ ἀλήθεια θὰ ἦτο θάνατος δι' αὐτόν, τὸ δὲ ψεῦδος παραμυθία καὶ τὸ ἰδεῶδες τοῦ καθήκοντός της δὲν συνίστατο εἰμὴ εἰς μίαν μόνην λέξιν, τὴν συμπάθειαν.

Καὶ ἀπήντησεν «ὄχι», μὲ τὸν τρόπον τῆς γυναικείας ὁμολογίας αὐτὴν τὴν φοράν.

Εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔλαμψε φῶς, ὡς ἐὰν παράθυρόν τι ἠνοίγετο πρὸς τὸν ἥλιον· ἔπειτα κατάπτωσις, ὡς ἡ διαδεχομένη τὴν ἔξαψιν χαρᾶς, τὸν κατέλαβε καὶ τὸν ἀπεκοίμιζεν.

*

Ὅταν ὁ θαλαμηπόλος εἰσῆλθε τὴν πρωΐαν, εὗρε τὸν κύριόν του ἀνακαθήμενον εἰς τὴν κλίνην καὶ ἀνυπομονοῦντα νὰ σηκωθῇ. Ἀνήγειραν τὰ παραπετάσματα καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς ἥλιος τὸν ὁποῖον εἶχεν ἴδῃ τραγικῶς ἀποθνήσκοντα τὴν προπαραίαν, εἶχε πάλιν ἀνατείλῃ καὶ ἀναστηθῇ.

Ἐνεδύθη ἐπιμελῶς, ἐπρογευμάτισε μὲ ὄρεξιν ἀναρρωννύοντος, καὶ ὅταν ὁ ἰατρὸς ἦλθε, τῷ λέγει·

— Ἀ! εἶμαι πολὺ καλήτερα.

Ὁ ἰατρὸς ἐσιώπησεν· ἐγνώριζε τὴν εὐεργετικὴν τάσιν τῶν φυματιώντων τοῦ νὰ θεωρῶσιν ὑπερβολικῶς βελτιωθεῖσαν τὴν κατάστασίν των μετὰ τὰς κρίσεις καὶ τὰς καταστροφάς, δι' ὧν λαμβάνουσιν ἐκ τῶν προτέρων γνωριμίαν τινὰ μὲ τὸν θάνατον. Τῷ ἐπέτρεψε νὰ ἐξέλθῃ ἐφ' ἁμάξης εἰς τὸν ἥλιον. Ἡ νεαρὰ νοσοκόμος ἠρυθρίασε παρατηρήσασα τὸ εὔελπι βλέμμα, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν ὑπεδέχθη ὁ ἀσθενής.

Τῇ ἐφάνη ὅτι μεγάλη εὐθύνη τὴν ἐπεβάρυνε· τῷ ὡμίλησεν ὡς ἄλλοτε, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξέλαβε

τὴν ἀμηχανίαν της ὡς παραχὴν καὶ τὴν παρετήρησε μὲ βλέμμα ἱκετευτικόν, τὸ ὁποῖον ἐνεῖχε καὶ μορφὴν καὶ ἀνάμνησιν τῆς χθεσινῆς ὁμολογίας καὶ τὴν ὑπεχρέωνε τρόπον τινὰ νὰ ἐπικυρώσῃ τοὺς λόγους καὶ δι' ἔργων.

Τῷ ἐμειδίασε καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ἐμμένῃ εἰς τὴν ἀγαθότητα.

Ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἡμέρας τοῦ Φεβρουαρίου, καθ' ἃς καὶ αὐτὸς ὁ ἀὴρ φαίνεται ὡς νὰ λαμβάνῃ ἦχόν τινα καὶ βοὴν χαρμόσυνον, καὶ ἡ κατευνασθεῖσα θάλασσα ψιθυρίζει ἐπαγγελίας εἰς τοὺς ἀπέλπιδας.

Ὁ ἀσθενὴς ἀνέπνεε μὲ εὐχαρίστησιν τὸν ζωογόνον τοῦτον ἀέρα. Εὕρισκεν εἰς τὴν ἐκτεινομένην ἐνώπιόν του τοποθεσίαν θέλγητρα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχεν εὕρῃ πρότερον· ἀλλ' ὅλη ἡ λαμπρότης αὐτῆς δὲν ἦτο παρὰ πλαίσιον ἀποστίλβον πέριξ τῆς θελκτικῆς κεφαλῆς μιᾶς γυναικός. Ἡ Μαρία εἶχε τὴν καλλονὴν ἐκείνην, ἥτις δὲν ἐξάπτει καὶ δὲν ἐξαγριοῖ τοὺς πόθους, καὶ ἡ γαλήνη ἡ σχεδὸν οὐρανία καὶ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ προσώπου της ἐνέπνεον τὴν ἐλπίδα.

— Ἐὰν μὲ ἀγαπᾷς ὀλίγον, ἐλπίζω νὰ θεραπευθῶ.

— Θὰ θεραπευθῇς, εἶπεν ἐκείνη μὲ πολὺ ταπεινὴν φωνήν, χωρὶς νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς.

— Καὶ δὲν θὰ μὲ ἀφήσῃς πλέον, σὺ ἡ μνηστή μου!

Φρίκη τὴν κατέλαβε καὶ ἀγανάκτησις. Ἀλλὰ τίς τῇ ὡμίλει; μία σκιά· ἦτο τόσον πλησίον τοῦ θανάτου, ὥστε δὲν τὸ ἐνόει πλέον.

Καὶ τὰ ἀμαυρῶς διαγραφόμενα εἰς τὸν ὁρίζοντα ἱστία, τὸ ἄρωμα τῶν πευκῶν, τὰς ὁποίας ἐλύγιζεν ἡ ποντία αὔρα, τὸ πένθος τῶν κλεισμένων οἰκιῶν, τῆς ἐφάνη ὅτι σιωπηλῶς τὴν διέτασσον νὰ δείξῃ ἔλεος. Καὶ δὲν ἀπέσυρε τὴν χεῖρά της.

Ὁ ἀσθενὴς ἐνόμιζεν ὅτι ἐκράτει μεταξὺ τῶν δακτύλων του ἐπαγγελίας γλυκείας καὶ θαλερᾶς ζωῆς.

Δὲν ἐσυλλογίσθη τὸν θάνατον τοῦ ἡλίου, δὲν ἐσυλλογίσθη τὴν ἄφιξιν τῆς ἀδυσωπήτου νυκτός.

*

Τὴν ἐπαύριον ἠθέλησε νὰ μείνῃ μόνος, ἔπειτα ἐδέχθη ἐπισκέπτας τινάς.

Τὴν ἑσπέραν, ὅταν ἡ Μαρία ἦλθε ν' ἀγρυπνήσῃ παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν του, τῇ ὡμίλησε περὶ μέλλοντος, καὶ μόνον περὶ μέλλοντος, μὲ τὴν φωνήν του, ἥτις ἤδη ἐξήρχετο ἐκ τοῦ Ἅδου· περιέγραψεν εἰς αὐτὴν μίαν οἰκίαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν θ' ἀπεσύροντο, ἅμα αὐτὸς ἐθεραπεύετο καὶ ἐκείνη ἐγίνετο σύζυγός του.

Ὑπῆρχέ τι τὸ τραγικῶς λαμπρὸν εἰς τὴν ἀσυνείδητον ταύτην ἀγωνίαν, ὅπερ καθίστα μεγαλοπρεπῆ τὸν θάνατον.

Τὸ στῆθός του ὑψοῦτο μὲ δυσκολίαν, ἀλλὰ δὲν ὑπέφερεν. Διὰ μέσου τοῦ πρὸς τὸ ἄπειρον βλέποντος παραθύρου ἡ νοσοκόμος ἠσθάνθη εἰσερχόμενόν τι φοβερὸν καὶ ἱερόν, τὸ ὁποῖον συχνὰ ἐπισκέπτεται τὴν γῆν.

Ἔκυψε τότε πρὸς τὸν ψυχορραγοῦντα, προσηυχήθη ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἐκτελοῦσα τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἐκεῖνος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκφράσῃ, ἔθεσεν, ἄνευ δισταγμοῦ καὶ ἄνευ ἀηδίας, τὰ χείλη της ἐπὶ τῶν ἰδικῶν του λέγουσα:

— Δυστυχισμένε, φιλῶ εἰς τὰ χείλη σου ὅλην τὴν θλῖψιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τῆς καταφανοῦς τῶν πραγμάτων βεβαιότητος καὶ δὲν ἐξύπνησε πλέον.

*

Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς διαθήκης τοῦ λόρδου Λίνδσεϋ φερούσης χρονολογίαν καὶ ὑπογραφὴν τῆς προτεραίας τοῦ θανάτου, ὁ συμβολαιογράφος διεκήρυξεν ἐνώπιον τῶν μαρτύρων, ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἠκύρωσε τὴν πρώτην διαθήκην του, διὰ τῆς ὁποίας κατέλειπεν ὅλην τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν. Ἤνοιξε τὸν σφραγισμένον φάκελον καὶ ἀνέγνωσε τὰς λέξεις ταύτας:

«Καθιστῶ γενικὴν κληρονόμον μου τὴν ἀγαπῶσάν με γυναῖκα Μαρίαν Σούλλιβαν, μνηστήν μου».

Ἔκπληξις ἐξεδηλώθη εἰς τὰ πρόσωπα πάντων· οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν προς τὴν νεαρὰν Ἀγγλίδα νοσοκόμον.

Ἡ Μαρία ὠχρὰ ἠγέρθη ὀρθία· οὐδέποτε εἶχε φανταασθῇ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα τῆς φιλανθρωπίας της.

Ἔλαβε τὸν φάκελον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ συμβολαιογράφου, ἀνέγνωσεν αὐτὸν καὶ μὲ ἀταραξίαν τὸν ἔσχισεν εἰς τέσσαρα ἐνώπιον τῶν μαρτύρων τοῦ Νόμου καὶ συγχρόνως εἶπε διὰ στερρᾶς φωνῆς:

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριοι, ἡ πρώτη διαθήκη τοῦ λόρδου Λίνδσεϋ διαμένει μόνη ἔγκυρος. Γράφει ἐδῶ· «Ἀφίνω τὴν περιουσίαν μου εἰς τὴν ἀγαπῶσάν με γυναῖκα»· ἀπέθανε λοιπὸν εὐτυχὴς καὶ τοῦτο εἶνε ἀρκετὴ ἱκανοποίησις δι' ἐμέ, — ἀλλὰ δὲν τὸν ἠγάπησα ποτέ!

ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΟΥΛΑΣ ΜΟΥ

ΤΟ ΚΑΛΗΤΕΡΟ ΔΩΡΟ

Σὰν καθίσω σ' τὸ τραπέζι τὴν χρονιάτικη αὐτὴ μέρα, πούνε πρώτη ἀπὸ τὶς ἄλλες, καὶ δῶ σ' τὴ μέση, σὰν βασίλισσα σὲ θρόνο καθισμένη τὴ Βασιλόπηττα, θυμᾶμαι αὐτὴ τὴν ἱστορία, πάκουσα μιὰ φορὰ πρωτοχρονιὰ ἀπὸ τῆς κυρούλας μου τὸ στόμα.

»— Καλὲ μάννα, σὰν ἔκοψες γιὰ ὅλους μας φέτα ἀπὸ τὴ Βασιλόπηττα, δὲν κόβεις καὶ μιὰ ἀκόμα γιὰ τὸν πατέρα, γιατί κι' ἂν πέρασαν ἀπὸ τότε πούφυγε γιὰ τὴν ξενιτειὰ τέσσαρα χρόνια, ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ πιστέψω πῶς πνίγηκε, σὰν βούλιαξε τὸ καράβι του σ' τὴ Μαύρη θάλασσα· κάτι μοῦ λέει πῶς ὁ πατέρας εἶνε 'ς τὴ ζωή, καὶ δὲν θἀργήσῃ νἄρθῃ. «Ἔτσι ἔλεγεν ὁ Γιώργης, δέκα πέντε χρονῶν παλληκάρι, σ' τὴ μάννα του τὴ χήρα τοῦ καπετὰν-Τζέλου, σὰν κάθισαν σ' τὸ τραπέζι νὰ φάνε ἀνήμερα τ' ἅη Βασιλειοῦ.

»— Ναί, μητέρα, δίκιο ἔχει ὁ Γεώργης, ἤθελα καὶ ἐγὼ νὰ σοῦ πῶ τὸ ἴδιο, τῆς εἶπε ἡ κόρη της Ἀννιώ, ἕνα χρόνο μικρότερη ἀπὸ τὸ γυιό της, κόψε φέτα γιὰ τὸν πατέρα, ποιὸς ξέρει μπορεῖ νὰ μὴν πνίγηκε, ἂς ἔχουμε τὶς ἐλπίδες μας σ' τὸ θεό, αὐτὸς εἶνε τόσο μεγαλοδύναμος, ποῦ σὰν θέλῃ μᾶς τὸν στέλνει καὶ σήμερα. Εἶδα ἕνα ὄνειρο καλὸ ἀπόψε καὶ λένε πῶς τῆς Κυριακῆς τὄνειρο ξεδιαλύνεται ὡς τὸ μεσημέρι...

»Ἀπὸ τὰ κατάβαθα τῆς καρδιᾶς τῆς χήρας βγῆκε ἕνα Ἄχ.

»— Ἐσύ, κόρη μου, μοιάζεις τῆς θειᾶς σου Κατερίνας τοῦ Παυλῆ, ποῦ περίμενε ὡς τὴν ὥρα ποῦ ξεψύχησε τὸν ἄντρα της, τριανταπέντε χρόνια πνιγμένο. Ἤθελα νὰ μέβγανε ὁ θεὸς ψεύτρα καὶ νἄφερνε τὸν πατέρα σας· ἔχω διπλὸ καϋμὸ ἡ μαύρη, γιατί ἡ ἀχόρταστη θάλασσα, ποῦ παίρνει σ' τοὺς κρύους κόρφους της τόσους καὶ τόσους, καὶ κάνει νὰ μαυροφορᾶνε γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρες τους, μαννάδες γιὰ τὰ παιδιά τους, ἀδερφὲς γιὰ τὰ ἀδέρφια τους, μοῦ πῆρε πατέρα καὶ ἄντρα, δυὸ ἀτίμητα στολίδια τοῦ σπιτιοῦ μας· κι' ὅσο συλλογίζομαι πῶς μάγεψε καὶ τὸν Γιώργη μου αὐτὴ ἡ μάγισσα, ἡ ξεμυαλίστρα, ποῦ μᾶς ξεβγάζει τὰ παιδιά μας, καὶ ὕστερα μᾶς τὰ παίρνει καὶ ταΐζει τὰ δικά της... μοῦρχεται νὰ τρελλαθῶ. Δὲν θέλω, ἀγαπημένα μου, νὰ σᾶς χαλάσω τὸ χατῆρι, καὶ θὰ κόψω φέτα γιὰ τὸν πατέρα σας ἀπὸ τὴ Βασιλόπηττα ποῦ ζύμωσα φέτος πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ μάθαμε πῶς βούλιαξε τὸ καράβι του.

»Πῆρε σ' τὸ χέρι της τὸ μαχαῖρι ἡ χήρα κ' ἔκοψε φέτα γιὰ κεῖνον, ποῦ δὲν ἔλεγε νὰ δῇ πιὰ ἐδῶ, παρὰ σ' τὸν ἄλλο κόσμο, καὶ σκούπισε τὰ μάτια της, ποῦ βούρκωσαν ἀπὸ τὴν γλυκειὰ ἐκείνη παρηγοριά...

»— Καλὸ σημάδι, μάννα, εἶπαν μαζὶ χαρούμενα τὰ παιδιά, σ' τὴ φέτα τοῦ πατέρα, φαίνεται τὸ εἰκοσιπενταράκι...

— Ναί, παιδιά μου, αὐτὸ εἶνε καλὸ σημάδι, τὸ ξέρω καὶ ἐγώ, λένε πῶς ὅταν στὴ φέτα τοῦ ταξειδιάρη βρεθῇ αὐτό, ἂν ἔχουν πολὺν καιρὸ νὰ μάθουν οἱ συγγενεῖς του γι' αὐτόν, θὰ λάβουν γλήγορα εἴδησή του. Τ' ἄκουσα μικρὸ κορίτσι ἀπὸ μιὰ γριά, ποῦξερε πιὸ πολλὰ ἀπὸ κείνους ποῦ λένε σοφοὺς σήμερα. Ἄχ, ἅη μου Βασίλη, δῶσε τὸν ἄντρα σ' τὴν ἀπαρηγόρητη τὴ χήρα, δῶσε τὸν πατέρα σ' τὰ ἀπροστάτευτα παιδιά του...

»— Κυρὰ-Τριανταφυλλιά, ἀκούστηκ' ἔξω ἡ δυνατὴ φωνὴ τῆς γειτόνισσας τῆς Γιάννενας, συχαρίκια θέλω, καλῶς τὰ δέχτηκες τὸν καπετὰν Τσέλο, ποῦρθε νὰ γιορτάσετε μαζὶ τὸν καινούργιο χρόνο. Τὸ καλήτερο δῶρο σᾶς ἔκανε φέτος ὁ ἅη-Βασίλης...

Ἐν Πειραιεῖ. ΠΑΝ. Δ. ΣΕΦΕΡΛΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΓΥΖΗ

Ὁ συνάδελφος συντάκτης τοῦ «Ἄστεως» κ. Δ. Κακλαμάνος, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Γύζη, δημοσιεύει λίαν ἐνδιαφερούσας ἀναμνήσεις καὶ ἐντυπώσεις του ἐκ τοῦ βίου τοῦ μεγάλου ζωγράφου, ὃν προσωπικῶς ἐγνώρισεν ἐν Μονάχῳ.

«Ὁ Γύζης εἰς τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὴν γλυπτικήν. Πολλοὶ μεγάλοι ζωγράφοι εἶνε καὶ γλύπται, τὸ θαυμασιώτερον δὲ πρότυπον τῆς συνθέσεως καὶ τῆς διφυΐας ταύτης εἶνε ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος.

»Τὰ βλέμματα τοῦ ἐπισκεπτομένου τὸν οἶκον τοῦ Γύζη εἰς τὸ Μόναχον ἐστηρίζοντο ἐπάνω εἰς ἓν καλλιτέχνημα ἐκ πηλοῦ, μαυρισμένον ἀπὸ τὸν καιρόν, τὸ ὁποῖον μακρόθεν ἐφαίνετο ὡς κάτι τι ἐμπνευσμένον, ὁρμῶν πρὸς τὰ ἐπάνω μὲ πτῆσιν Νίκης τοῦ Παιωνίου, ἐξελθόν, ἰσχυρῶς συγκεκροτημένον, ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ καλλιτέχνου, ἐν ὁρμῇ ἐνθουσιασμοῦ.

»Καὶ ἠρώτα τί ἦτο.

»Ἦτο πρόπλασμα τῆς Δόξης. Ὁ Γύζης ἐμάλασσε καὶ τὸν πηλόν, αἰσθητοποιῶν καὶ δι' αὐτοῦ τὰς ἰδέας του, τὰς ἰδέας, αἱ ὁποῖαι συνωθοῦντο πυκναὶ ἐντὸς αὐτοῦ. Ὑπάρχουν ζωγράφοι, οἱ ὁποῖοι παίρνουν τὰς σημειώσεις τῶν ἰδεῶν των κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

»Τὸ πρόπλασμά του ἦτο μία ἰδέα — καὶ ἡ ἰδέα ἦτο ἑλληνική. Πῶς ἄλλως: Πτώματα, πτώματα νέων ἀλκίμων, πτώματα γερόντων ἐξησθενημένων, γυναικῶν, βρεφῶν, συσσωρεύονται καὶ ἀποτελοῦσι στυλοβάτην, στυλοβάτην ὑψηλόν, στυλοβάτην αἵματος, ὀδυνῶν, θυσιῶν, αὐταπαρνήσεως, ἀγάπης. Καὶ ἐπὶ τοῦ στυλοβάτου τούτου, εἰς κίνησιν θαυμασίαν, εἰς ἔξαρσιν ὑπεράνθρωπον, εἰς πτῆσιν καταπλήσσουσαν ὑψοῦται ἡ Ἐλευθερία. Ἐπήδησεν ἐπὶ τῶν θυμάτων, ἀνέβη ἐπὶ τῶν νεκρῶν τῶν λα-

τρευτῶν της, ἐξώρμησεν ἐπάνω ἀπὸ τὰς σαρκίνας ταύτας ἐπάλξεις, διὰ ν' ἀνέλθῃ πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὕπαρξιν. Καὶ ἐφαντάζετό τις ἀμέσως τὸ πρόπλασμα τελειούμενον, λαξευόμενον εἰς τὸ μάρμαρον, ὀρθούμενον ὑψηλὰ ὡς ἡ «Γερμάνια» τοῦ Νίδερβαλδ ἢ ὡς ἡ «Μπαβάρια» τοῦ Μονάχου — ἀλλὰ κάτι πολὺ ὀλιγώτερον βαρύ, κολοσσιαῖον καὶ πιεστικὸν καὶ κάτι πολὺ ἀθροφυέστερον, ἐπεραστότερον, ἑλληνικώτερον ἀπὸ ἐκείνας — ὑψηλά, ἐν μέσῳ τῆς δόξης τοῦ οὐρανοῦ τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὴν ὥραν καθ' ἣν ἡ θριαμβευτικὴ δύσις τοῦ ἡλίου γεμίζει μὲ ἄνθη χλωρίδος φανταστικῆς τὸν ὁρίζοντα καὶ ρίπτει ἄπεφθον τὸν χρυσόν της ἐπὶ τῶν νεφῶν — προσκεφαλαίων ροδοφλόγων ἐπὶ στρωμνῶν ἐκ ρόδων.

»Ἐν ἀπὸ τὰ ὄνειρά του τὰ μεγάλα τὸ διετύπωσεν ὡς ἑξῆς μὲ πρωτοτυπίαν ἀριστοτεχνικήν:

»— Ὠνειρευόμην διὰ τὴν Ἑλλάδα ἓν μουσεῖον, τοῦ ὁποίου ὅμοιον δὲν θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον. Τὸ μουσεῖον αὐτὸ θὰ περιελάμβανεν ὅ,τι ἡ ἀρχαιότης ἔχῃ ὡραῖον, τελείως ὡραῖον, ὅ,τι παρήγαγεν ἔξοχον. Ὑπάρχουν πολλοί, οἱ ὁποῖοι θαυμάζουν ἓν ἔργον μόνον καὶ μόνον διότι εἶνε ἀρχαῖον. Δὲν ἐννοοῦν ὅτι καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχον τεχνῖται καὶ τεχνῖται, ὅτι οἱ μεγάλοι τεχνῖται εἶνε πάντοτε ὀλίγοι, ὅτι πλησίον τοῦ Φειδίου ὑπῆρχον καὶ μαρμαρογλύφοι, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἠμποροῦν νὰ ἐνδιαφέρουν τοὺς ἀρχαιολόγους, ἠμποροῦν νὰ ἐνδιαφέρουν τὴν ἱστορίαν τῆς καλλιτεχνίας, ἀλλὰ διόλου δὲν ἐνδιαφέρουν τὴν τέχνην.

»Καὶ ὁ καλλιτέχνης, τοῦ ὁποίου οἱ ὀφθαλμοὶ σχεδὸν ὑγραίνονται ἐκ τῆς ἐσωτέρας συγκινήσεως, ἐξακολουθεῖ:

»— Ὅταν ἐμβῆκα εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ἐδάκρυσα, ἐδάκρυσα! Ὀλίγα πράγματα ὡραῖα, ἀληθῶς ἔξοχα ἔργα, τὰ ὁποῖα νὰ συγκινοῦν τοὺς πολλοὺς καὶ νὰ καθηδύνουν συγχρόνως τοὺς ὀλίγους — αὐτὸς εἶνε ὁ προορισμὸς τῶν ἀριστουργημάτων — μᾶς ἀφῆκαν. Ἤθελα νὰ μαζεύσω τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου, τὸν Ἑρμῆν τοῦ Πραξιτέλους, τὰ μάρμαρα τοῦ Παρθενῶνος, ποῦ τὰ φθείρει ἡ ὑγρασία τοῦ Λονδίνου, κάτι ἔργα τῆς γλυπτοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, κάτι ἄλλα ἀκόμη τὰ ὁποῖα εἶδα ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Καὶ ἤθελα ἓν οἰκοδόμημα μαρμάρινον ἁπλοῦν καὶ ἀφελές, λιτὸν καὶ ὡραῖον τὸ ὁποῖον νὰ περικλείῃ ὅλα! Τί ναός. Τί προσκύνημα! Ἡ ἐκκλησία τοῦ Καλοῦ!»

*

Εἰς ταῦτα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἑξῆς: Ὁ Γύζης ἦτο τακτικὸς ἀναγνώστης καὶ πολύτιμος φίλος τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς». Εἰς ἐπιστολήν του πρὸς τὴν Διεύθυνσιν αὐτῆς τὴν 13 Μαρτίου 1899 ἔγραφε:

«Πρὸ παντὸς ἄλλου εὐχαριστῶ ἐκ καρδίας διὰ τὴν τακτικὴν ἀποστολὴν τῆς τόσον συμπαθητικῆς μου «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς». Ἂν καὶ ἀνέβαλον νὰ σᾶς γράψω τοῦτο, οὐχ ἧττον τὸ ἐσυλλογιζόμην καθ' ἑκάστην καὶ μάλιστα συνέλαβα τὴν ἰδέαν νὰ σχεδιάσω τι κατάλληλον διὰ τὴν ἐπικεφαλίδα αὐτῆς, τὴν ὁποίαν τόσον πολὺ συναισθάνομαι. «Ἐθνικὴ Ἀγωγὴ» ὑψηλόν, μέγα ὄνομα!»

Ὅτε παρεκλήθη νὰ ἀποστείλῃ φωτογραφίας δύο ἔργων του τῆς *Δόξης τῶν Ψαρῶν* καὶ τοῦ *Κρυφοῦ Σχολείου* διὰ νὰ γείνωσιν ἐκ τούτου τσιγκογραφίαι ἐνταῦθα καὶ νὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὴν «Ἐθνικὴν Ἀγωγήν», ἐφρόντισε φιλοφρόνως νὰ φιλοτεχνηθοῦν ἐν Μονάχῳ αἱ τσιγκογραφικαὶ πλάκες ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν του καὶ ἀποστέλλων ταύτας ἔγραφε:

«Τῆς Δόξης τὸ πρόσωπον ἔγεινεν ὀλίγον σκουρότερον. Ἂς ὑποθέσουν πλέον οἱ ἐπιεικεῖς κριταὶ ὅτι μία τέτοια Δόξα δὲν ἠμποροῦσε παρὰ νὰ γείνῃ ἀπὸ τὰ μπαρούτια τῶν ἡρώων ἐκείνων καταμαυρισμένη.»

Περὶ τῆς αὐτῆς εἰκόνος τῆς Δόξης ἐξεφράζετο ὡς ἑξῆς:

«Εἶναι ἐκ τῶν μικροτέρων, ἀλλ' ὡς οἱ καλλιτέχναι ἐκφράζονται, ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ἔργων μου. Φαίνεται ὅτι ὅπως πάντα Ἕλληνα, ἐμπνέουν ἐκεῖνοι οἱ μέγιστοι στίχοι τοῦ Σολωμοῦ, ἐνέπνευσαν καὶ ἐμέ. Πόσον μεγάλα καλὰ κάμνουν οἱ ποιηταὶ εἰς τὸν Κόσμον!»

Καὶ ἐτελείωνε τὴν ἐπιστολήν του οὕτω:

«Ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς ἀνοίξω καὶ ἕνα μικρὸ παραθυράκι τῆς καρδιᾶς μου. Ὠνειροπόλησα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μικρὰν εἰκόνα, ὅπως καὶ δι' ἄλλας ἰδέας καὶ Skizz ἑλληνικῶν ὑποθέσεων, ματαίως περιμένων. Ὁ σκοπός των ἦτο καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε νὰ μὲ ὁδηγήσουν εἰς μεγάλην εἰκόνα Δόξης τῆς Ἁγίας Ἐπαναστάσεως τῶν μεγάλων ἐκείνων ἡρώων. Εὔχομαι νὰ δυνηθῶ νὰ κατορθώσω τοῦτο.»

Δ.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Ο ΑΡΤΟΣ

Ὁ ἄρτος εἶνε τροφή, ἧς ἡ παρασκευὴ ἦτο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους γνωστή. Εἶνε σχεδὸν ἀποδεδειγμένον ὅτι καὶ οἱ Ἰνδοί, οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐξαφανισθέντος ἀρχαίου πολιτισμοῦ, μετήρχοντο τὰς αὐτὰς περίπου μεθόδους διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἄρτου, οἵας καὶ οἱ ἡμέτεροι ἀρτοποιοί.

Αἱ μεγάλαι πόλεις καταναλίσκουν περίπου ἑκατὸν εἰκοσιπέντε δράμια ἄρτου καθ' ἑκάστην δι' ἕκαστον κάτοικον, ἀλλ' ἄρτου δυστυχῶς λευκοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολυτελοῦς καὶ ἑπομένως ἐστερημένου τῶν τόσων δαψιλῶς θρεπτικῶν οὐσιῶν τῶν περιεχομένων εἰς τὸν κόκκον τοῦ σίτου. Καὶ δὲν ἐννοοῦμεν τὴν κυρίως νοθείαν, ἥτις εὐτυχῶς σπανίως ἐνεργεῖται, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν ποικιλίαν τῶν εἰδῶν τοῦ ἀλεύρου, ἐξ ὧν κατασκευάζεται ὁ ἄρτος. Τὰ ἄλευρα ταῦτα ἐν γένει πάντα καθ' ὑπερβολὴν κοσκινισμένα, σπανίως εἶνε καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους· συνηθέστερον ἀναμιγνύονται μετ' ἄλλων ξένων ἢ πεπαλαιωμένων ἀλεύρων.

Ὁ ἄρτος δύναται ν' ἀλλοιωθῇ ἐκ τῆς ἀναμίξεως τοῦ μολύβδου, ἥτις ὀφείλεται συνήθως εἰς τὴν καῦσιν τῶν κλιβάνων διὰ ξύλων ἐμπεποτισμένων δι' ἀνθρακικοῦ μολύβδου. Ἐπίσης δύναται νὰ περιέχῃ εὐρῶτα πράσινον ἢ ἐρυθρόν, ἐξ οὗ πολλάκις ἐπέρχονται σοβαραὶ δηλητηριάσεις.

Ὁ καλὸς ἄρτος πρέπει νὰ εἶνε καλῶς ζυμωμένος, ἐλαφρός, πορώδης, ἔχων εὐχάριστον ὀσμὴν οὐδὲν ἔχουσαν τὸ ὄξινον, ἡ ψίχα πρέπει νὰ εἶνε ἐλαστικὴ καὶ κανονικῶς διάτρητος, ὁ δὲ φλοιὸς συμπαγής, φαιοκίτρινος τὴν χροιὰν καὶ μὴ ἀποστίλβων. Οὐδέποτε πρέπει νὰ τρώγηται ἅμα τῇ ἐξαγωγῇ αὐτοῦ ἐκ τοῦ κλιβάνου, ἀλλ' ἀφοῦ κρυώσῃ ἀρκετά. Κατὰ τὴν ἐκ τοῦ κλιβάνου ἐξαγωγὴν ὁ ἄρτος παρέχει 40 % περίπου ὕδατος καὶ τὸ ποσὸν αὐτὸ πρέπει νὰ ἐλαττωθῇ διὰ νὰ γείνῃ εὔπεπτος. Τὸ τοιοῦτον ἰσχύει διὰ τοὺς πλείστους στομάχους.

Καλὸν εἶνε νὰ μεταχειριζώμεθα νερὸν βρασμένον καὶ καθαρώτατον διὰ τὸ ζύμωμα, καθότι διὰ τῆς ἑψήσεως δὲν ἐξουδετεροῦνται ὁλοτελῶς τὰ βλαβερὰ σπέρματα τὰ τυχὸν ἐνυπάρχοντα εἰς τὸ ὕδωρ, ἀφοῦ ἡ θερμοκρασία εἰς τὰ μέσα τῆς ψίχας δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 80 βαθμοὺς συνήθως.

Κατὰ τοὺς ὑγιεινολόγους ὁ νωπὸς καὶ μὴ εἰσέτι κοπεὶς ἄρτος οὐδὲν περιέχει μικρόβιον, καθότι ἡ ἀπαιτουμένη πρὸς ἕψησιν θερμοκρασία ἀρκεῖ νὰ φονεύσῃ πάντας τοὺς μικροργανισμούς. Εὐθὺς ὅμως ὡς ὁ ἄρτος κοπῇ καὶ μείνῃ ἀσκεπής, παρέχει εἰς πάντα τὰ παθογενῆ μικρόβια ἐξαίρετον στάδιον ἐγκαταστάσεως καὶ καλλιεργείας.

Ὁ περίφημος καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὀνομαστὸς βιεννᾶιος ἄρτος περιέχει ἓν μέρος γάλακτος καὶ τέσσαρα ὕδατος.

Τὰ ἐν Τουρίνῳ κατασκευαζόμενα *γκρισσίνια* ἤτοι ἄρτοι λεπτότατοι καὶ ἐπιμήκεις, ἔχουν τὴν αὐτὴν κατασκευήν, εἶνε εὐπεπτότατοι, καθὼς καὶ ὁ ἄνευ ψίχας ἄρτος καὶ ὁ καψαλισμένος, ὡς ὑποστάντες ἤδη ἀρχὴν πέψεως. Ὁ διὰ θαλασσίου ὕδατος κατασκευαζόμενος ἄρτος συνιστᾶται εἰς τοὺς ἀναιμικοὺς καὶ τοὺς λυμφατικούς.

Ὁ ἄρτος εἶνε τροφή, ἥτις πλέον πάσης ἄλλης πρέπει νὰ μασᾶται καλῶς καὶ νὰ σιαλοῦται. Εἰς αὐτὸν ἰδίως ἐφαρμόζεται τὸ φυσιολογικὸν ἀξίωμα, ὅτι εἰς τὸ στόμα ἐνεργεῖται ἡ πρώτη πέψις. Ὀλίγον λίπος ἐὰν προστεθῇ εἰς αὐτόν, καθίσταται τροφὴ τελεία· ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται διατί συντηροῦνται καλῶς καὶ μάλιστα εὐρώστως οἱ ὀργανισμοὶ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν πλείστων κατοίκων τῶν χωρίων τῶν τρεφομένων ἀποκλειστικῶς σχεδὸν δι' ἄρτου καὶ τυρίου. Ὁ καλὸς ἀὴρ ἀναπληροῖ τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἐξ ἄρτου γεύματος, ἐξ οὗ τρέφεται καθημερινῶς ὁ γεωργός, ὁ ποριζόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τοῦ ἱδρῶτος τῆς ἐργασίας του.

Ἐκ τῶν γενομένων πειραμάτων ἀπεδείχθη ὅτι ὁ φλοιὸς τοῦ ἄρτου εἶνε θρεπτικώτερος καὶ εὐπεπτότερος τῆς ψίχας. Ὅθεν δὲν πρέπει διὰ ταύτης νὰ κατασκευάζωνται τὰ ροφήματα μετὰ ζωμοῦ κλπ. τὰ διδόμενα συνήθως εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀναρρωννύοντας. Τὸν φλοιὸν δ' ἐπίσης πρέπει νὰ προτιμῶσι πάντες οἱ ἔχοντες τὸν στόμαχον ἀσθενῆ καὶ τὴν πέψιν χαλαρὰν καὶ βραδεῖαν.

Ὅσον περισσότερον φυτικὸν λεύκωμα περιέχει τὸ ἄλευρον, τόσον εὐκολώτερον ἡ ζύμη *ἀναβαίνει* καὶ ἑπομένως τόσον περισσότερον ὁ ἄρτος εἶνε ἐλαφρὸς καὶ εὔπεπτος. Πρέπει ὅμως νὰ εἶνε καλῶς ἑψημένος καὶ νὰ ἔχῃ φλοιὸν ὑπόξανθον καὶ ἀντέχοντα. Ὁ πολυτελὴς ἄρτος δὲν περιέχει ἐπαρκῆ ποσότητα φωσφορικῶν ἁλάτων καὶ μεταλλικῶν οὐσιῶν. Καλὸν εἶνε νὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν καὶ μάλιστα μεγαλοφώνως, διότι κατὰ τοὺς σημερινοὺς καιροὺς οἱ ἀρτοποιοὶ ὑπὲρ τὸ δέον λησμονοῦσι τὸ περίφημον πείραμα, κατὰ τὸ ὁποῖον κύων τρεφόμενος ἀποκλειστικῶς διὰ λευκοῦ ἄρτου ἀπέθανε μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας, ἐνῷ ἕτερος τρεφόμενος ἀποκλειστικῶς δι' ἄρτου τῶν ἀγροτῶν περιέχοντος ἄλευρον καὶ πίτυρον ἔζησε χωρὶς νὰ ἐπέλθῃ ἡ παραμικρὰ ἀλλοίωσις εἰς τὴν ὑγείαν του.

Ὁ ἐκ σηκάλεως καὶ ἐκ πιτύρου ἄρτος εἶνε καθαρτικὸς καὶ ὑγιεινός, δὲν ἔχει ὅμως πραγματικὴν πεπτικὴν ἰδιότητα εἰμὴ ἀφοῦ ξηρανθῇ, ἤτοι ἀφοῦ ἀπολέσῃ ἐντελῶς τὸ ἐν αὐτῷ ὕδωρ, καὶ ὅταν εἶνε καλῶς ἑψημένος. Ἄλλως τε ὁ ἄρτος ἐν γένει τρωγόμενος νωπὸς προκαλεῖ ἐξόγκωσιν τῆς κοιλίας, προξενεῖ δὲ ὀξυρεγμίας καὶ σοβαρὰς δυσπεψίας.

Τὰ διάφορα **τσουρέκια** καὶ **κουλούρια** εἶνε λιπαρὰ καὶ δύσπεπτα, ἐκτός, τοῦθ' ὅπερ σπάνιον, ὅταν ἔχωσιν ἐλαφρὰν καὶ καλοζυμωμένην ψίχαν. Τὰ κακοζυμωμένα καὶ κακοψημένα τοιαῦτα παράγουν περισσοτέρας δυσπεψίας ἀφ' ὅσας προυξένησαν πυρκαϊὰς τὰ φωσφορικὰ πυρεῖα.

Οἱ δὲ μετὰ ζαχαρεως πλακοῦντες. *μπισκότα* καὶ τὰ τοιαῦτα, εἶνε συνήθως ὀλιγώτερον δύσπεπτα. Πρέπει ὅμως νὰ τρώγωνται εἰς μικρὰν πάντοτε ποσότητα καὶ οὐδέποτε πρὸ τοῦ γεύματος. Διάσημος ἰατρὸς ἔλεγεν ὀρθῶς ὅτι ἡ γαστραλγία ἀγοράζεται εὐκολώτατα ἀπὸ τὰ ζαχαροπλαστεῖα. Οἱ Ἄγγλοι, οἱ τοσοῦτον πρακτικοί, πρὸ καιροῦ ἀνεγνώρισαν ὅτι οἱ ξηροὶ πλακοῦντες, δηλαδὴ αἱ γαλέτται καὶ τὰ παξημάδια, εἶνε προτιμότερα διὰ τὴν πέψιν. Ἀπ' ἐναντίας παρ' ἡμῖν τὰ παιδία τρώγουσι κατὰ καιρὸν λιχνεύματα δύσπεπτα, τὰ ὁποῖα ὑπὸ παντοῖα σχήματα προκαλοῦσι τὴν λαιμαργίαν των. Πλεῖστα ὅσα νοσήματα τῶν παιδῶν ταύτην καὶ μόνην ἔχουσι τὴν ἀφορμήν· διότι τῶν παιδίων ἡ παθολογία καθὼς καὶ ἡ φιλοσοφία σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἔγκειται εἰς τὴν κοιλίαν. *

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Τρεῖς Ἄγγλοι στρατιῶται συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ περιφήμου ἀρχηγοῦ τῶν Μπούρς Δεβὲτ παρὰ τὴν Λίνδλεϋ. Ὡδηγήθησαν ἀμέσως ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅστις ἀφοῦ ἐσκέφθη ὀλίγον εἶπε :

— Σᾶς ἀποδίδω τὴν ἐλευθερίαν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ δώσετε ἕνα γράμμα μου εἰς τὸν στρατηγὸν Ρούνδλ.

— Ὅπως ἀγαπᾶτε, ἀπήντησαν οἱ αἰχμάλωτοι.

Ὁ Δεβὲτ ἔγραψε τὸ γράμμα, τὸ ἐσφράγισε, διέταξε νὰ δώσουν τρόφιμα εἰς τοὺς τρεῖς Ἄγγλους καὶ τοὺς ἀφῆκεν ἐλευθέρους. Ὅταν οὗτοι ἔφθασαν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ρούνδλ, ἔσπευσαν νὰ τοῦ παραδώσουν τὸ γράμμα. Ὁ Ἄγγλος στρατηγὸς τὸ ἤνοιξε καὶ ἀνέγνωσε τὰ ἑξῆς :

«Ἀγαπητὲ συνάδελφε, κρατήσατε, σᾶς παρακαλῶ, τοὺς τρεῖς αὐτοὺς κακομοίρηδες. Σᾶς τοὺς ξαναπέρνω ἅμα θελήσω.— Ὑμέτερος, Δεβέτ».

ΓΝΩΜΑΙ
ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Κρηπὶς τῆς εὐδαιμονίας εἶνε ὁ ὀρθὸς λόγος, ἡ κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια· ὅταν τὰ πάθη μὴ κωλύωσι τὸν νοῦν ἡμῶν νὰ ἐνεργῇ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, τότε πράττομεν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, κατὰ τὴν ἀρετήν· ἡ εὐδαιμονία εἶνε ἑπομένως τοῦ ὀρθοῦ ἤτοι τοῦ τελείου λόγου ἀποτέλεσμα, καὶ τούτου ἕνεκα οὔτε τὰ ἄλογα ζῷα οὔτε τὰ παιδία καλοῦνται εὐδαίμονα· ἐκεῖνα μὲν διὰ τὴν στέρησιν τοῦ λογικοῦ, ταῦτα δὲ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἥτις κωλύει τὴν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐνέργειαν.

Ἀδαμάντιος Κοραῆς

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Φωτοβόλος γραφίς.

Νέα ἐφαρμογὴ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐγένετο ὑφ' ἑνὸς ἄγγλου ἐφευρετοῦ. Κατώρθωσεν οὗτος νὰ κατασκευάσῃ γραφίδα ἐκπέμπουσαν ἠλεκτρικὸν φῶς, τὸ ὁποῖον δι' ἀνταυγαστῆρος προσπίπτει ἐπὶ τοῦ χάρτου. Διὰ τοῦ μέσου τούτου δύναται νὰ γράφῃ τις εἰς τὰ σκοτεινά, διότι βλέπει ἀκριβῶς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα γράφει.

Γυναικεῖον Πανεπιστήμιον.

Ἡ χειραφέτησις τῶν γυναικῶν καὶ ἡ ἀνάμιξις αὐτῶν εἰς τὸν δημόσιον βίον προβαίνει δι' ἅλμάτων ἐν Ἰαπονίᾳ. Ἐνῷ μόλις κατωρθοῦτο εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια νὰ γίνωνται δεκταὶ ἀνάριθμοι φοιτήτριαι, καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς δυσκολίας, ἐν Ἰαπονίᾳ ἱδρύεται ἴδιον πανεπιστήμιον τῶν γυναικῶν.

Πρωτότυπον γεῦμα.

Εἰς Βαλτιμόρην τῆς Ἀμερικῆς παρετέθη ἐσχάτως τὸ πρωτοτυπώτερον γεῦμα τοῦ κόσμου, τοῦ ὁποίου μετέσχον μόνον γυναῖκες ἰατροὶ τῆς πόλεως ταύτης. Ἡ αἴθουσα, τὰ σκεύη, τὰ φαγητά, τὰ γλυκίσματα, ὅλα ἦσαν σχετικὰ πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην. Οἱ τοῖχοι τῆς αἰθούσης ἐκοσμήθησαν διὰ σκελετῶν. Κατὰ μῆκος τῆς τραπέζης τεθειμένα κόκκινα γαρύφαλα καὶ μενεξέδες παρίστανον τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἀρτηριακοῦ καὶ τοῦ φλεβικοῦ αἵματος. Οἱ κατάλογοι τῶν φαγητῶν ἔφερον ὡς πλαίσια ζωγραφιστὰ συμπλέγματα μικροβίων. Τὰ κοχλιάρια καὶ τὰ μαχαιροπήρουνα ἀντικατεστάθησαν διὰ χειρουργικῶν ἐργαλείων. Τὸ κατακόρυφον ὅμως τῆς πρωτοτυπίας ἦσαν τὰ παρατεθέντα κατὰ τὸ τέλος παγωτά, ἅτινα ἀντὶ τῶν συνήθων σχημάτων καρπῶν ἢ ἀνθέων, ἦσαν ὁμοιώματα ἀνατομικῶν παρασκευασμάτων, ἤτοι πνεύμονες, καρδίαι, ἐγκέφαλοι, νεφρὰ καὶ τὰ τοιαῦτα.

Οἱ πρόδρομοι τοῦ Κολόμβου.

Ἀνευρέθησαν ἐσχάτως, εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Συνόρας τοῦ Μεξικοῦ, κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ, πολλαὶ παγόδαι κινεζικαὶ κεχωσμέναι κατὰ τὸ ἥμισυ. Ἐντὸς μιᾶς ἐξ αὐτῶν, ἡ ὁποία εἶχεν ἐγερθῆ ὄχι μακρὰν τοῦ χωρίου Οὔρ, ἀνευρέθη ἐπιγραφὴ ἀναφέρουσα ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος παγόδα ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 500 π. Χ. Εἰς ἄλλας δὲ ἐπιγραφὰς εὑρεθείσας εἰς τὴν μεγαλειτέραν ἀπὸ τὰς ἐκχωσθείσας παγόδας ἀναγράφονται χρονολογίαι πολὺ παλαιότεραι.

Αἱ ἀπρόοπτοι αὐταὶ ἀποκαλύψεις ἔφεραν εἰς ἀναστάτωσιν τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ἐπεβεβαιώθησαν δὲ ὑπὸ δύο Ἀμερικανῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες μετὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Πεκίνου ἀνεκάλυψαν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως περιγραφὴν τῶν πρώτων ταξειδίων, τὰ ὁποῖα ἐξετέλεσαν οἱ Κινέζοι πρὸ δεκαπέντε αἰώνων πέραν τοῦ Εἰρηνικοῦ πρὸς τοὺς ἀγνώστους ἕως τότε κόσμους.

Ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν διωργάνωσεν ἤδη μεγάλην Ἀμερικανικὴν ἀποστολήν, ἡ ὁποία θ' ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν πολιτείαν τῆς Συνόρας, ἐντεταλμένη νὰ μελετήσῃ τὰ ἐρείπια τῶν κινεζικῶν τεμενῶν καὶ νὰ ρίψῃ, ἂν καταστῇ δυνατόν, ὀλίγον φῶς ἐπὶ τῆς ἀπροόπτου ταύτης ἀλλὰ καὶ τόσον ἐνδιαφερούσης ἀνακαλύψεως, ἐξ ἧς προκύπτει ὅτι οἱ Κινέζοι ὑπῆρξαν οἱ πρόδρομοι τοῦ Κολόμβου.

Παραδημοφορία βασιλίσσης.

Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος μαθὼν θαρραλέαν πρᾶξιν τῆς βασιλίσσης τῆς Πορτογαλλίας, ἡ ὁποία ἔσωσε τὴν ζωὴν ἑνὸς λεμβούχου κινδυνεύοντος νὰ πνιγῇ, τόσον συνεκινήθη, ὥστε ἀμέσως παρεκάλεσε τὴν βασίλισσαν νὰ δεχθῇ τὸ χρυσοῦν Μετάλλιον τοῦ Σωτῆρος. Ἡ βασίλισσα κατ' ἀρχὰς ἐδίστασε ν' ἀποδεχθῇ τὴν προσφοράν, ἕνεκα τῆς συνήθους μετριοφροσύνης της, ὅπως ἠρνήθη καὶ τὰς ἄλλας παρασημοφορίας, τὰς ὁποίας ἡ πορτογαλλικὴ Κυβέρνησις καὶ ἡ Φιλανθρωπικὴ Ἑταιρεία τῆς Λισσαβώνος προσέφεραν εἰς τὴν αὐτήν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ γερμανοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐδέχθη τὸ μετάλλιον.

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ,,—2754